

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΕ'.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1962

ΑΡΙΘ. 232

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΥ ΩΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ ΤΟΥ ΑΝΑΠΗΡΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (*)

Θὰ ἤθελα πρῶτον νὰ εὐχαριστήσω θερμῶς τὸ Δ. Σ. τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν εὐγενικὴν τῆς πρόσκλησιν νὰ ὁμιλήσω σήμερον ἐνώπιον τόσον ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου καὶ δι' Ἐν τόσον σοβαρὸν καὶ ἐνδιαφέρον θέμα. Θὰ ἐπεθύμουν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ νὰ ἐκφράσω καὶ δημοσίᾳ τὸν θαυμασμόν μου καὶ τὴν ἱκανοποίησίν μου διὰ τὸ ἐπιτελούμενον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Προστασίας Ἀναπήρων Παίδων ἔργον, τὸ ὁποῖον χάρις εἰς τὴν ἀκάματον προσπάθειαν καὶ τὰς φροντίδας τῶν διοικούντων αὐτὴν ἀποτελεῖ ἕνα πρότυπον τοῦ εἴδους του, παρὰ τὰ γλίσχρα μέσα πού διαθέτει καὶ τὰ ὁποῖα ὁ ὑποφαινόμενος εἶναι ἀτυχῶς εἰς θέσιν ἰδιαιτέρως νὰ ἐκτιμῆσῃ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, ὡς Διευθυντοῦ τῆς Παιδιατρικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἡ μέριμνα καὶ ἡ φροντίς διὰ τὸ ἀνάπηρον παιδί εἶναι κυρίως ἐπίτευγμα τῶν τελευταίων χρόνων. Κατὰ τὸ παρελθὸν μᾶλλον ἀδιαφορία ἐπεκράτει δι' αὐτό, διὰ νὰ μὴ εἶπω περιφρόνησις, ἡ δὲ πρόνοια καὶ περίθαλψις του ὑπῆρξε λίαν περὶωρισμένη. Τοῦτο ἴσως ὠφέλιτο εἰς προλήψεις ἢ καὶ εἰς τὰ περὶωρισμένα μέσα, τὰ ὁποῖα τότε διέτιθεντο καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν πολὺ πενιχρότερα ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερον.

Ἴσως ἀκόμη διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναπήρων παιδιῶν ἔκτοτε ἠῤῥῆθη σημαντικῶς.

Πολλοὶ καὶ ποικίλοι εἶναι οἱ παράγοντες οἱ ὁποῖοι συνέβαλον εἰς τοῦτο.

Πρῶτον, ἡ μεγάλη ἐλάττωσις τῆς βρεφικῆς θνησιμότητος. Παιδιά, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ παρελθὸν ἐγεννῶντο ἐλαττωματικά, συνήθως ἀφίνοντο νὰ ὑποκύνουν ἢ ὑπέκλυτον ἀφ' ἑαυτῶν. Σήμερον ὁμως πλείστα ἐξ αὐτῶν ἐπιζοῦν. Ἐπίσης ἡ μεγάλη ἐπιβίωσις τῶν προῶρων παιδιῶν τὰ ὁποῖα, ὡς γνωρίζομεν, δημιουργοῦν συχνότερον ὑποψηφίους μελλοντικῆς ἀναπηρίας.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλος σπουδαῖος παράγων. Εἶναι τ' ἀτυχήματα. Εἶναι ἕνας νέος σοβαρὸς κίνδυνος, ὅστις ἀπειλεῖ τὴν ζωὴν καὶ τὴν σωματικὴν ἀκεραιότητα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ ὀλονὲν γίνεται μεγαλύτερος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτυχημάτων αὐξάνει συνεχῶς καὶ συνεπῶς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξ αὐτῶν ἀναπήρων. Ἦδη, ἄλλωστε, εἰς τὰς πολιτισμένας χώρας τὰ ἀτυχήματα ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν αἰτίαν θανάτου διὰ τὰ παιδιὰ ἡλικίας 1-15 ἐτῶν.

Ἄλλὰ τί εἶναι ἀναπηρία;

Ὁ ὀρισμὸς ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται εὐχερῆς, ἐφ' ὅσον ἡ ἔννοια αὐτῆς ἤθελε περιορισθῆ εἰς τὰς μορφολογικὰς μόνον ἀτελείας τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Ἡ ἀντίληψις ὁμως αὕτη θεωρεῖται πρὸ πολλοῦ «πεπερασμένη». Ὁ αὐστηρὸς ἀνατομικὸς χαρακτήρ τῆς παθήσεως πού ἐπεκράτει ἄλλοτε τείνει νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὸν ἀνατομικολειτουργικόν, καὶ δικαιολογημένως. Χάρις εἰς τὴν ἐλαστικότητα καὶ τὸν δυναμισμόν πού προσδίδει εἰς αὐτὸν ἡ ἀποδέσμευσις ἀπὸ τὴν ἀκαμψίαν τῆς ἀνατομικῆς

(*) Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὴν 30-1-62, ἐν τῷ πλαίσῳ τῶν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Προστασίας Ἀναπήρων Παίδων, διοργανουμένων ὁμιλιῶν.

βλάβης, προσαρμόζεται ούτος ευχερέστερον πρὸς τὴν πραγματικὴν ἔκτασιν τῆς παθήσεως καὶ ἐπιτρέπει ἀκριβέστερον τὴν ἐκτίμησιν τῆς βλάβης.

Θεωροῦντες ὅθεν ἀπὸ μορφολειτουργικῆς ἀπόψεως τὴν ἀναπηρίαν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν αὐτὴν ὡς μείωσιν τῆς καθόλου δραστηριότητος τὴν ὁποίαν τὸ πάσχον ἄτομον ἀρχικῶς ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ βραδύτερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ δύναται ν' ἀναπτύσῃ, διαφοροποιούμενον ὡς ἐκ τούτου, καὶ μειονεκτοῦν πρὸς τὸ περιβάλλον του.

Ἡ ἔννοια τῆς ἀναπηρίας οὕτω εὐρύνεται πολὺ, θὰ ἔπρεπε δὲ αὐτὴ ν' ἀναλυθῆι κάπως ἐκτενέστερον διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν τί εἶναι ἀνάπηρος καὶ ποία ἡ σημασία τῆς οἰκογενεῖας ἀρχικῶς, τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος κατόπιν καὶ τοῦ ἱατροῦ εἰδικώτερον διὰ τὴν καθόλου αὐτοῦ ἀνάπτυξιν.

Ἐφ' ὅσον ἐν ἄτομον μειονεκτεῖ ἢ καὶ ξεχωρίζεται εἰς τὰς οἰασθήποτε ἐκδηλώσεις του ἔναντι τοῦ φυσιολογικοῦ, εἶναι φανερόν ὅτι πρέπει νὰ καθορισθῆι ἀκριβέστερον ἢ φύσις τοῦ μειονεκτήματος, ἢ τῆς διαφορᾶς, διότι ἐξ αὐτῶν θὰ ἐξαρτηθῆι ὁ τρόπος ἀντιμετωπίσεώς του καθόλου, τῆς θεραπείας εἰδικώτερον, ἐὰν αὕτη εἶναι δυνατὴ.

Θὰ ἦτο δύσκολον ὅμως νὰ ἐπεκταθῶ ἐδῶ καὶ νὰ περιγράψω τὰς ἀπειραριθμούς μορφὰς τῶν ἀναπηριῶν, οὔτε ἄλλως τε εἶναι ὁ σκοπός μου. Ἄπτονται σχεδὸν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπίνης παθολογίας.

Ἐπίσης ἀδυνατῶ νὰ παράσχω στατιστικὰ στοιχεῖα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀναπήρων εἰς τὴν χώραν μας, δὲν γνωρίζω μάλιστα ἐὰν ὑπάρχουν συγκεκριμένα τοιαῦτα ἐὰν δὲν ὑφίστανται, καιρὸς εἶναι νὰ καταρτισθοῦν.

Αἱ σκέψεις καὶ τὰ ἐλατήρια, ἅτινα μὲ ὤθησαν εἰς τὴν παροῦσαν διάλεξιν εἶναι ἄλλα καὶ ὄχι ἡ περιγραφή τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς ἀναπηρίας διὰ τὴν ὁποίαν θεωρῶ καὶ τὸν ἑαυτόν μου ἀκατάλληλον.

Θὰ ἐπεθύμουν ἀπλῶς νὰ ἐπισημάνω τὴν εὐθύνην τὴν ὁποίαν φέρει ὁ παιδίατρος ἢ ὁ ἱατρός τῆς οἰκογενεῖας, ὁ ὁποῖος πρῶτος κατ' ἐξοχὴν διαπιστώνει τὴν νόσον, διὰ νὰ συστήσῃ ἐγκαίρως τὰ προσήκοντα μέτρα καὶ συμβουλεύσῃ τὰ δέοντα διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν πάσχοντα.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρυνθῆι ἀπὸ τὸν φυσιολογικὸν τρόπον ζωῆς, τὸν ὁποῖον μόνον ἡ ὑγεία τοῦ ἐγγυᾶται καὶ διασφαλίζει, ἀναγκάζεται νὰ ζῆ εἰς ἓνα ἄλλον κόσμον ἰδικόν του, διαφορετικόν τοῦ ἰδικοῦ μας, καὶ μέσα εἰς αὐτὸν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κινήται, νὰ αἰσθάνεται, νὰ ἀντιδρᾷ.

Αὐτοῦ τοῦ διαφορετικοῦ κόσμου καλούμεθα ἡμεῖς νὰ περιγράψωμεν καὶ ἐξιχνιάσωμεν τὰ ὄρια, καὶ αὐτοῦ τοῦ διαφορετικοῦ κυρίως παιδιοῦ ν' ἀντιληφθῶμεν τὰς ἀνάγκας καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς ἀντιδράσεις. Δὲν ἔχει σημασίαν ἢ φύσις τῆς παθήσεως ἢ ἡ μορφή αὐτῆς, ἀρκεῖ ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ ἔχει κάπως ἐκτροχιασθῆι καὶ τῆς νέας αὐτῆς τροχιάς πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν.

Ὅπως δὴποτε, διὰ τὴν ευχερεστέραν κατανόησιν τῶν μελλόντων ν' ἀναπτυχθοῦν ἐνταῦθα, θὰ ἔπρεπε νὰ λεχθοῦν ὀλίγα τινα καὶ ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ περὶ ἀναπήρων.

Αἱ ἀναπηρίαὶ δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν, ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν αὐτῶν, εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, εἰς συγγενεῖς καὶ ἐπικτήτους. Ἐπίσης εἰς ἀναπηρίας τοῦ σώματος καὶ ἀναπηρίας τοῦ πνεύματος. Αἱ τελευταῖαι αὗται εἶναι δυνατόν νὰ συνδυάζωνται καὶ ἐπομένως νὰ συνυπάρχουν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου, νὰ ἐμφανίζονται ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτοτελεῖς ἢ καὶ κατ' ἄνισον τρόπον.

Ἐπάρχουν αὐστηρῶς ἀνατομικαὶ ἀναπηρίαὶ, αἱ ὁποῖαι μάλιστα ἐκδηλοῦνται ὡς ἀναπηρίαὶ ὀργάνων, ἢ καὶ συστημάτων, ὡς αἱ συγγενεῖς καρδιοπάθειαι μὲ τὴν ἀπέραντον ποικιλίαν τῶν μορφῶν των, αἱ ἀνωμαλίαι τοῦ οὐροποιητικοῦ συστήματος, αἱ βλάβαι τῶν αἰσθητηρίων, αἱ ὁποῖαι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι δὲν ἐνδιαφέρουν τὴν παροῦσαν διάλεξιν, ὄχι ὅμως διότι πρέπει νὰ μὴν ἐπεκταθῆι ἐπ' αὐτῶν ἡ μέριμνα καὶ ἡ φροντίς ἡμῶν.

Ὁ λαὸς ὅμως θεωρεῖ κυρίως ἀναπήρους τοὺς στερουμένους τῆς κινητικῆς αὐτῶν λειτουργίας. Αὗται εἶναι αἱ καλούμεναι ὀρθοπαιδικαὶ ἀναπηρίαὶ, αἱ ὁποῖαι ἀπασχολοῦν εἰδικώτερον καὶ τὴν ὑμέτεραν Ἑταιρείαν, εἶναι καὶ αἱ περισσότεραι καὶ ἐπ' αὐτῶν θὰ διατρίβωμεν λεπτομερέστερον, διότι παρ-

σιάζουν κάποια αξίαν λόγου διαφοροποιήσιν ἐκ τῶν λοιπῶν.

Καθωρίσαμεν ἀνωτέρω τὰς ἀναπηρίας ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν τῶν, εἰς συγγενεῖς καὶ ἐπικτητούς. Ἐνδιαφέρον ὅθεν νὰ προβῶμεν εἰς κάποια ἀνάλυσιν τῶν μὲν καὶ τῶν δέ, διότι ἡ προφυλακτικὴ ἰατρικὴ δύναται νὰ περιστείλῃ ἢ καὶ νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἀνάπτυξιν ὠρισμένων ἐξ αὐτῶν.

Ἡ γενετικὴ ἔχει σήμερον ἀρκετὰ προσδεύσει καὶ γνωρίζει τοὺς παράγοντας, οἵτινες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπηρεάζουν τὸ ἔμβρυον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κησέως, ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν τοκετόν. Ἐλάχισται δὲ εἶναι πράγματι αἱ αὐστηρῶς κληρονομικαὶ νόσοι.

Ἄρκοῦμαι ν' ἀπαριθμήσω τινὰς τῶν παραγόντων τούτων οἵτινες κατὰ τὴν κήσιν καὶ δὴ κατὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον δύνανται νὰ ἐπηρεάσουν δυσμενῶς τὸ κύημα, ὡς τὴν ἐρυθράν, τὸν διαβήτην, τὰς νόσους τοῦ θυρεοειδοῦς, τὸν πρόδρομον πλακοῦντα, τὸ ὑδράμιον, τὴν πρόωρον ρήξιν τῶν ὑμένων, κλπ.

Οἱ παράγοντες ο἗τοι εἶναι προνεογνικοὶ ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τοκετοῦ οἱ κίνδυνοι τοῦ νεογνοῦ δὲν ἐξηφανίσθησαν τελειῶς. Λοιμῶξεις τῆς μητρὸς, ὡς παλαιότερον ἢ γονόρροια αὐτῆς, ὁ ἔρπηξ, ἡ ἀνοξία ἐκ ναρκώσεως ἢ ἀναισθησίας, ἐμβρυϊκαὶ αἰμορραγίαι, τραύματα τῆς μητρὸς ἐνθύνονται ἐπίσης διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἀναπηρίας.

Ἄλλα καὶ μετὰ τὸν τοκετόν ἡ ἀκεραιότης τοῦ νεογνοῦ καὶ ἡ ὑγεία του δὲν εἶναι ἐξησφαλισμένα. Οὔτω, αὔξησις μεταβολικῶν τιμῶν παραγόντων, ὡς τῆς ἀμέσου χοληρυθρίνης, ἐνζυμικαὶ ἀνωμαλίας προκαλοῦσαι πλημμελῆ μεταβολισμόν ὠρισμένων οὐσιῶν, ὡς τῆς γαλακτοζῆς, φρουκτόζης, φαινυλαλανίνης κλπ. ὁδηγοῦν εἰς ἀναπηρίας, αἵτινες ἂν καὶ συγγενεῖς δύνανται νὰ ἐκδηλωθοῦν βραδύτερον.

Τέλος ἐπικτητῶς διάφοροι λοιμῶξεις, ὡς ἐγγεφαλίτιδες, πολιομυελίτις κλπ. προσβάλλουσαι τὸ παιδί συμμετέχουν καὶ συμβάλλουν σημαντικῶς εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ἀτυχῶν τούτων πλασμάτων. Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὴν ἀνεπιθύμητον ἐπίσκεψιν ὑπὸ μορφὴν ἐπιδημίας τῆς πολιομυελίτιδος τὸ 1950

καὶ ἡ ὁποία ἔκτοτε δὲν θέλει νὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ;

Μέσα εἰς τὸ ὕλικόν τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Προστασίας Ἀναπήρων Παιδῶν περιθάλλει καὶ νοσηλεύει, τὰ ἀνάπηρα ἐκ πολιομυελίτιδος, ἀσφαλῶς θὰ ἔχουν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος.

Δὲν θὰ ἔπρεπε τέλος νὰ κλεισῶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀναπηριῶν, ἂν δὲν κατελόγιζα εὐθύναι καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, διότι ἀτυχῶς ὠρισμένοι ἀναπηρία, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἀναπτύσσονται καὶ ἐκ καθυστερημένης διαγνώσεως ἢ ἐσφαλμένης ἀγωγῆς, εἶναι δηλαδὴ ἰατρογενεῖς.

Ἐνα μεγάλο μέρος αὐτῶν βαρύνει τὸν μαιευτήρα, μεγαλύτερον ὅμως ποσοτὸν τὸν παιδίατρον ἢ τὸν οἰκογενειακὸν ἰατρόν. Αὐτοὶ πρῶτοι θὰ ἐξετάσουν τὸ παιδί μόλις ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὴν προσεκτικὴν καὶ ἐπιμελημένην ἐξέτασιν τῶν θὰ ἐξαρτηθῇ ἀρχικῶς ἡ διαπίστωσις τυχόν ὑφισταμένης ἢ λαθανούσης ἀναπηρίας, ὡς καὶ ὁ τύπος αὐτῆς. Ἐὰν δηλαδὴ ἡ ἀναπηρία περιορίζεται μόνον εἰς ἀνατομικὴν βλάβην, ὡς ἡ μαιευτικὴ παράλυσις τοῦ βραχιονίου, τὸ συγγενὲς ἐξάρτημα κλπ. ἡ ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς σφαίρας.

Ἄλλα καὶ πάλιν τὸ ἔργον του δὲν περατοῦται, διότι πολλάκις ἀναπηρία, ἂν καὶ συγγενεῖς, ἐμφανίζονται βραδύτερον ἢ διακρίνονται τότε σαφέστερον ἐπιβάλλουσαι τὴν ἐνδελεχῆ καὶ συνεχῆ τοῦ παιδιοῦ παρακολούθησιν κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀναπτύξεώς του.

Προβάλλει ὅμως ἓνα ἐνδιαφέρον, ὅσον καὶ περίεργον ἐρώτημα: Εἶναι πράγματι τόσον πολλαὶ αἱ συγγενεῖς ἀναπηρία; Τόσον συχνὰ ἢ φύσις σφάλλει;

Ἡ ἀπάντησις ἀτυχῶς ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου εἶναι ἀπολύτως καταφατικὴ. Ὅχι μόνον εἶναι πολλαί, ποικίλαι καὶ πολύμορφαι, ἀλλὰ καὶ δι' οὗς λόγους ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν ἀξάνοντα συνεχῶς. Ἐπὶ χιλίων γεννωμένων βρεφῶν, τὸ ἓνα πάσχει ἐκ μογγολοειδοῦς ιδιοτείας καὶ 2,5% π αρουσιάζουν διαφόρου τύπου ἄλλας σωματικὰς ἀνωμαλίας.

Ἀναμφιβόλως ἡ ἀναπηρία εἰς τὴν ἀνωτέραν μορφὴν τῆς ζωῆς, εἰς τὸν ἄνθρωπον

είναι συχνότερα. Φαίνεται, και τούτο είναι ή βιολογική έρμηνεία του φαινομένου, ότι όσον ανερχόμεθα την ζωολογικήν κλίμακα, όσον δηλαδή ή φύσις αναζητεί την τελειοποίησιν των ειδών της εις την μεγαλύτεραν και λεπτοτέραν εξειδίκευσιν των συστημάτων και όργάνων του σώματος, τόσον αυτή παρασύρεται, παραπλανάται και υποπίπτει εις σφάλματα. Θά ήμπορούσα να τας αποκαλέσω σκιάν της δημιουργίας χωρίς όμως να δύναμαι να τας έρμηνεύσω ή να τας δικαιολογήσω απόλυτως.

Ίσως αί σκiai αυτές της δημιουργίας έμφανίζονται δια να μάς ένθυμίζουν συνεχώς την άτέλειάν μας, ίσως δια να διαφεύσουν την Νιτσεϊκήν φιλοσοφίαν περί του ύπερανθρώπου, άφου έλλωστε και μεταξύ των άρχαίων θεών, τούς όποιους ό Γερμανός φιλόσοφος έθαύμαζε, δέν έλειπον οί άνάητροι.

Ποίος δέν ένθυμείται τον χαλόν 'Ηφαιστον, όστις πλήν της έπικτητού χαλότητός του έπασχε και εκ στρεβλοποδίας, ήτο άμφιγύης (στραβοκόκης). Εις τά πολλαπλά του καθήκοντα άνήκε και ή φρούρησις του πατρός θεού τε άνδρών από τας άπιστίας προς την νόμιμον σύζυγον την 'Ηραν. Τί όμως συμβολίζει ή άναπηρία αυτή του 'Ηφαιστου, είναι δύσκολον ν' άπαντήσωμεν. Πάντως αναφέρεται εις την θεογονίαν του 'Ησιόδου ότι ούτος δέν υπήρξε καρπός φιλότητος (έρωτος) και συνεπώς «έρωτοπαίδι», αλλά σφοδράν διενέξεων, έρίδων, πάθους και βιασμού του Διός προς την σύνευνόν του.

«'Ηρη δ' 'Ηφαιστον κλυτόν ου φιλότητι μεγείσα γείνατο και μαμένησε και ήρισε ώ παρακοίτη»*. Δηλαδή ή 'Ηρα ώργίσθη σφόδρα και άντέστη πολυ έντεινάσα τας δυνάμεις της υπέκλυσε εις τον βιασμόν και έγεννήθη ό 'Ηφαιστος.

Την έρμηνείαν δέ αυτήν θά την εξήλεψε και ένας σύγχρονος γενετιστής. Έξαρκεί όμως αυτή; 'Αν κριθή βιολογικώς είναι άναμφιβόλως ίκανοποιητική. Έπρεπε όμως ή άτέλεια αυτή να συμπεριλάβη και τούς θεούς; Έπρεπε δηλαδή μεταξύ των άθανάτων να υπάρχουν άνάητροι; Και διατί;

Μήπως, συνεπώς, πέραν της βιολογικής έρμηνείας ή άναπηρία συμβολίζει κάποιον άλλο βαθύτερον νόημα ή έξυπηρετεί πιθανώς άλλην ύψηλοτέραν σκοπιμότητα εις την ζωήν; 'Η άπάντησις δέν είναι εύχερης. 'Υπενθυμίζουσα όμως συνεχώς εις τον άνθρωπον τας άτελείας του, άποτελεί ίσως την θρυαλίδα ή όποία διατηρεί άσβεστον τον πόθον και την έπιθυμίαν του προς τελείωσιν και υποδανλίζει άενάως την προσπάθειαν προς εξύψωσιν. Δέν αποκλείεται!!

'Ο 'Ηφαιστος, τό παιδί αυτό του πάθους και των σφοδράν ψυχικών διενέξεων των γονέων του υπήρξε και ό μεγάλος τεχνίτης της εποχής του. Έφεύρε τό πύρ, κατεσκεύασε τούς κεραυνούς δια να προασπίση την τιμήν της θεϊκής παστάδος.

Δέν πιστεύω ότι είναι τυχαία και άπλώς συμπτωματική ή ιδιαιτέρα έπίδοσις του 'Ηφαιστου προς τας τέχνας.

'Υπάρχει κάτι τό τραγικόν εις την μοίραν του άναήρου ανθρώπου. Τό πάθος τό άθεράτευτον ψυχικόν τραύμα «ό άνειπωτος πόνος» εκείνος που κεντρίζει αλλά και μαστιγώνει την ψυχήν, την διεγείρει, προκαλεί σφοδράς συγκινήσεις και έναλλαγάς του συναισθηματικού κόσμου. Χωρίς αυτόν, δύσκολον είναι να νοηθ ή δημιουργία, διότι μέσα σ' αυτόν γονιμοποιούνται και εκκολάπτονται αί τέχνας, άφου των ψυχικών τούτων έναλλαγών και μεταπτώσεων μορφοποίησιν άποτελοΐν αυτά. Και του συναισθηματικού τούτου κόσμου περιορίζει τας διαστάσεις ή άμβλύνει τας εκδηλώσεις ή άναπηρία. 'Ο σωματικώς άνάητρος είναι και συναισθηματικώς άνάητρος. Χωρίς μάλιστα ή έκτασις της σωματικής βλάβης να καθορίζη και την έκτασιν της ψυχικής άναπηρίας.

Δέν νοείται φυσιολογικόν ψυχικόν φαινόμενον άνευ βιολογικού αντίκρύσματος τούτου όμως ή ύπαρξις είναι συνδεδεμένη προς την ιδανικήν άκραιότητα του ατόμου και συνεπώς προς την ολοκληρωμένην προσωπικότητα αυτού. Τοιαύται όμως εις την πραγματικότητα δέν ύφίστανται.

Μικραί ή μεγάλα ρωγμαι θά υπάρχουν πάντοτε δι' ό και κάθε άνθρωπος παρουσιάζει βαθμόν άναπηρίας χωρίς όμως αυτή να είναι και έμφανής ή άντιληπτή.

*'Ησιόδου Θεογονία 927.

Χωρὶς αὐτὰς τὰς ρωγμὰς ὁ ἄνθρωπος θὰ παρέμενεν ἐγκλωβισμένος καὶ ἀσφυκτιῶν εἰς τὴν στεγανότητα τοῦ ἀνατομικοῦ τοῦ περιβλήματος. Θὰ ἦτο δοῦλος ἢ καὶ αἰχμάλωτος τῶν ἀδυσωπήτων κελυφμάτων τῆς λογικῆς του, ἢ ὅποια μόνον τοῦ σώματός του φιλοδοξεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τὰς ἀνάγκας. Ἡ δύναμις αὐτῆς ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἰσχυρὰ δὲν τὸν ἱκανοποιεῖ πάντοτε· συχνάκις τὸν ὀδηγεῖ εἰς ἀδιέξοδον καὶ ἀσφαλῶς ἢ ἀτέλεια τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλιστικὴν δικλῆϊδα, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἐπιτυγχάνει νὰ ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὸν κλοιὸν τοῦ ἀνατομικοῦ τοῦ προβλήματος. Καὶ εἰς τὴν ἀτέλειάν του ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ ἐπικουρίαν διὰ νὰ ἐξασθενήσῃ ἢ καὶ ἀφοπλισθῇ τῆς λογικῆς του τὴν μαχητικότητα.

Διὰ τοῦ λόγου ὁ ἄνθρωπος ἐκφράζει τὰ διανοημάτα του, πτωχὴ ὅμως καὶ ἀνίσχυρος παρέμεινεν πάντοτε ἢ δύναμις αὐτοῦ διὰ τὴν ἐξωτερικεύσιν τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου.

Σκληρὰ ὄθεν ὑπῆρξαν τὰ λύτρα καὶ βαρὺ τὸ τίμημα τὰ ὅποια καθώρισεν ἡ αἰωνία φύσις εἰς τὰ φθαρτὰ δημιουργήματά της διὰ νὰ τὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν πορείαν τῆς ἐξελιξέως· θὰ τὰ πληρῶνωμεν πάντοτε, δὲν θὰ ἐξοφλήσωμεν ὅμως ποτέ.

Καὶ ὅμως ἐκ τῆς ἀτελείας αὐτῆς θὰ ἀντλή ὁ ἄνθρωπος θάρρος καὶ αἰσιοδοξίαν διὰ τὴν τελειώσιν του, τὴν ὁποίαν τόσοσποθεῖ, ἀλλ' ἢ λογικῆ του δὲν ἀποδέχεται.

Ὁ Ἥφαιστος, ὡς γνωστὸν, ἐλατρεύετο ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς θεᾶς τῆς σοφίας. Μήπως λοιπὸν μετὰ τὰ παιχνιδιάσματα τῶν πυρίνων φλογῶν καὶ τὰς φωτεινὰς τεθλασμένας τῶν ἀστραπῶν τοῦ χαλοῦ θεοῦ καθίσταντο λαμπρότερα τὰ μάτια τῆς γλαυκώτιδος. Μήπως ἀκόμη τὰ δημιουργήματα τοῦ λόγου καὶ τῆς διανοήσεως θὰ παρέμενον ψυχρὰ καὶ ἄγονα ἂν δὲν ἔδονοῦντο ἀπὸ τοῦ πάθους καὶ τῶν συγκινήσεων τὰς ἰσχυρὰς ἐκρήξεις.

Ἀπὸ τὴν δυσμορφίαν τοῦ Πανὸς δὲν ἐγεννήθη ἡ τραγωδία; Καὶ τοὺς ἀσθενικοὺς ὅμως ἑνὸς δυσμόρφου ἀναπήρου τοῦ κωδωνοκροῦστου Κουασιμόδου, ὁ μέγας ρωμαντικὸς τοῦ π. αἰῶνος, δὲν ἐξέλεξε διὰ νὰ στηρίξῃ τὸ ὑψηλὸν οἰκοδόμημα μετὰ τοὺς αἰ-

χιμηροὺς πύργους, φάρους τῆς νέας Εὐρώπαικῆς σκέψεως.

Ἴσως ἢ συμβολικῆ αὕτη ἐρμηνεῖα νὰ εἶναι κάπως ἐξεζητημένη ἀλλὰ δὲν εἶναι παντελῶς ἀστήρικτος. Περί αὐτοῦ ὅμως θὰ ἐπανέλθωμεν.

Ἡ διάκρισις τῶν συγγενῶν ἀπὸ τῶν ἐπικτήτων ἀνατηριῶν καθίσταται καὶ δι' ἄλλον λόγον ἀπαραίτητος, διότι ἀκριβῶς δι' αὐτῆς ὀδηγοῦμεθα εἰς καλυτέραν διάγνωσιν καὶ ὀρθότεραν διόρθωσιν τῆς βλάβης. Ὅσον ἄλλωστε ἀπομακρυνόμεθα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, τόσοσν ἢ σημασία τοῦ συγγενοῦς παράγοντος ἐξασθενεῖ καὶ καθίσταται ἐμφανεστέρα καὶ δεσπόζουσα ἢ ἐπίδρασις τοῦ ἐπικτήτου.

Δυνάμεθα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονίσωμεν ὅτι αἱ συγγενεῖς ἀνατηρίαι εἶναι σωματοψυχικαί, ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς τὰς ἐπικτήτους ἢ σωματικὴ βλάβη ἐπικρατεῖ καὶ προέχει κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀνατηρίαν.

Εἶναι ἤδη γνωστὸν ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν ἀνατηρίαν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἢ τῆς πνευματικῆς σφαίρας προκρίνει ἀσφαλῶς καὶ τὴν πρόγνωσιν τῆς σωματικῆς ἀνατηρίας· ἀποτελεῖ δ' ἄξιώμα ὅτι ἡ προοπτικὴ βελτιώσεως ἐπὶ οἰοῦδήποτε βαθμοῦ σωματικῆς ἀνατηρίας ἐξαρθᾶται ἐκ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως τοῦ ἀτόμου.

Οὕτω, παρὰ τὴν συνεχῆ, ἀλλὰ βραδεῖαν βελτιώσιν, εἰς ἣν τείνουσιν αἱ συγγενεῖς βλάβαι, ἐν ἀντιθέσει μετὰ τὴν στασιμότητα ἢ ἐπιδεινώσιν ἣν ἐπιδεικνύουσιν ἐνίοτε αἱ ἐπικτητοί, ἢ μελλοντικὴ τύχη τῶν πασχόντων τούτων ἔχει ἤδη προδιαγραφῆ. Βεβαίως καὶ ἐπ' αὐτῶν ὁ ὀρλὸς τοῦ παιδιάρχου εἶναι εὐρύς. Δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς νόσου, ἀλλὰ καὶ ἡ συμβολὴ του ὡς κατ' ἐξοχὴν στενοῦ συμβούλου τῆς οἰκογενείας ἐπεκτείνεται καὶ πολὺ πέραν ταύτης εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πολλῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια μοιραίως ἀνακύπτουσιν ἢ γεννῶνται κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς τοιούτου παιδιοῦ.

Καὶ ἂν μὲν τ' ἀτυχῇ αὐτὰ πλάσματα ἀνήκουν εἰς τὸν τύπον τῶν ἐγκεφαλοπαθειῶν καθ' ὅσον βαρεῖα εἶναι ἐξ ἴσου ἢ βλάβη τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς σφαίρας, ὡς εἰς τὰς ἐγκεφαλικάς παραλύσεις, μικροκεφαλίαν, πυρηνικὸν ἵκτερον κλπ., αἱ ἀπαι-

τήσεις αὐτῶν περιορίζονται εἰς τὴν κλίνην ἑνὸς ἀσύλου, ἐφ' ὅσον ὁ Καϊάδας σήμερον δὲν ἐπιτρέπεται καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται. Διὰ τὴν φιλόξενον διάθεσιν ὅμως αὐτῆς ὑπεύθυνος εἶναι ἡ πολιτεία καὶ αὕτη ὀφείλει νὰ προνοῇ καὶ ὄχι ὁ ἰατρός. Ἡ στέγη δ' αὕτη ὁποσδήποτε πρέπει νὰ ἐξευρεθῆ, διότι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀναπήρου ἐκ τῆς οἰκογενείας θὰ σημάη τὸ τέρμα ἢ τὴν λῆξιν μᾶς σιωπηλῆς τραγωδίας τῆς ὁποίας πρωταγωνίστρια εἶναι ἡ ἄτυχος μητέρα τοῦ ἀτύχου παιδιοῦ.

Ὅταν ὅμως ἡ ἀναπηρία περιορίζεται εἰς τὴν σωματικὴν σφαῖραν, ὅταν δηλαδή προβάλλῃ ὡς ἀτέλεια ὀργάνου τινὸς ἢ συστήματος ὅπως π. χ. κατὰ τὴν τύφλωσιν ἢ τὴν κώφωσιν, ἢ ὅπως συχνότερον ὡς πλημμελῆς λειτουργία τῆς κινητικῆς σφαίρας, ἐνῶ παραμένει ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξις ἀνεπηρέαστος, τότε τὰ πράγματα ἀλλάζουν, διαφέρουν πολὺ.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ σωματικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξις τῶν ὄντων, παρὰ τὴν σχετικὴν αὐτονομίαν τὴν ὁποίαν ἐμφανίζουν αὐταὶ καὶ ἡ ὁποία καθίσταται ἐμφανεστέρα εἰς τὴν ἀνωτέραν μορφήν τῆς ζωῆς, ὅπως εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἐπιφανειακῆ, ἐνῶ κατὰ βάθος αἱ λειτουργίαι αὐταὶ βαίνουν παραλλήλως καὶ ἀναπτύσσονται ἀντιστοίχως, ἢ μία καλύπτει τὴν ἄλλην ἢ καὶ ἀντιστρόφως.

Καὶ ἡ ἀπλῆ συνεπῶς ἀνάλυσις τοῦ ἀναπήρου παιδιοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν πνευματικὴ ἀνάπτυξις ἐξελίσσεται κανονικῶς ἢ δὲ σωματικῆ ὑστερεῖ, ἀποδεικνύει τὸν διαφορὸν τρόπον τῆς ψυχικῆς του ἀντιδράσεως πρὸς τὸ περιβάλλον του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἐγώ, ὁ ὁποῖος συνθέτει ἰδιότυπον καὶ ἰδιόρρυθμον τύπον, τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἀναπήρου. Καὶ αὕτη πρέπει νὰ μᾶς ἀσχολήσῃ ἐνταῦθα εἰδικώτερον.

Ἀπομακρυνόμενοι, δηλαδή, ἀπὸ τοὺς οἰουσιώτερον συμβολισμοὺς τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν διὰ νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν ἀναπηρίαν ὡς σκιὰν τῆς δημιουργίας, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιμετωπίζωμεν αὐτὴν ὄχι πλέον ὡς καθολικὸν βιολογικὸν φαινόμενον ἐξυπηρετοῦν πιθανῶς ὥρισμένην σκοπιμότητα εἰς τὴν φύσιν, ἀλλὰ προσγειούμενοι πρὸς τὴν πραγματικότητα νὰ τὴν

συνδέσωμεν ἢ νὰ τὴν ἐντοπίσωμεν πρὸς ἕνα συγκεκριμένον ἄτομον καὶ τὸ ἄτομον τοῦτο εἶναι ὁ ἐκάστοτε ἄρρωστος μας.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ εὐρύτερα ἐπισκόπησις πρέπει ἡ σκοπιὰ μας νὰ εὐρίσκειται ὑψηλὰ καὶ νὰ στηριζώμεθα σ' ἕνα πλατὺ ὑπόβαθρον ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι δυνατὸν εὐχερέστερον νὰ κρίνωμεν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀναλύωμεν ὅ,τι ὠνομάσαμεν ψυχολογίαν τοῦ ἀναπήρου, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι θὰ ἀποκαλέσωμεν προσωπικότητα αὐτοῦ.

Μέσα στὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ προκύψουν ἀπὸ τὴν ψυχολογικὴν του ἀνάλυσιν θὰ προσπαθῆσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ νὰ ἀνεύρωμεν τὰς ρίζας τοῦ διαφορетиκοῦ του ψυχισμοῦ καὶ τῶν διαφορетиκῶν του ἀντιδράσεων. Ἐξ αὐτῶν δὲ θ' ἀποκαλυφθῆ πόσον σοβαρὰ εἶναι ἡ ἐπίδρασις καὶ ἐνίοτε πόσον τεραστὰ ἡ σημασία καὶ ἐλαχίστων ἀκόμη διαμαρτιῶν ἢ ἀναπηριῶν ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ παιδιοῦ.

Κάθε ἀνάπηρος ἀποτελεῖ ἕνα πρόβλημα καὶ ἡ ψυχολογία του ἕνα αἰνίγμα. Καὶ ἡ ἀπλῆ σκέψις ἀκόμη θὰ ἦτο παράτολμος νὰ ἀποπειραθῶμεν νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν. Ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς κινητικῆς ἀναπηρίας, ἐκείνης δηλαδή ἡ ὁποία εἶναι πλέον προσιτὴ εἰς ἡμᾶς καὶ ἐνδιαφέρει περισσότερο τὴν ὑμετέραν Ἑταιρίαν.

Θὰ προσπαθῆσωμεν, δηλαδή, νὰ ἐκθέσωμεν πῶς καὶ διατί καὶ ἡ ἐλάχιστη μείωσις τῆς κινητικῆς λειτουργίας τοῦ ἀτόμου τραυματίζει τόσο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διατί ἐπιτέλους καὶ μόνον ἡ ἀπώλεια τῆς ὀνυχοφόρου φάλαγγος τῆς μᾶς μόνον χειρὸς ἢ καὶ ἡ μειωμένη κινητικότης τοῦ ἑνὸς βλεφάρου ἐπηρεάζει τὴν προσωπικότητά του.

Διότι ἡ κινητικὴ λειτουργία ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυροτέραν ἐκφραστικὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν κατέχει ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν συναισθηματικὸν του κόσμον. Ἐὰν ἡ γλώσσα μορφοποιῇ τὰς σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ κινητικὴ λειτουργία μὲ τὴν ἀφάνταστον ποικιλίαν τῶν ἀποχρώσεών της ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸν μέσον δι' οὗ ἐξωτερικεῖται καὶ μορφοποιεῖται ὁ συναισθηματικὸς μας κόσμος.

Δικαίως λοιπόν, παραλλήλως πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς πνευματικῆς του ἐξελέξεως ἐν συνδυσμῷ καὶ συγκρίσει πρὸς τὴν χρονολογικὴν ἡλικίαν τοῦ παιδιοῦ, ἐρευνᾶται σήμερον καὶ ἡ κινητικὴ του λειτουργία καὶ μόνον ὅταν αὐταὶ βαίνουν παραλλήλως ἢ καλύπτουν ἀλλήλας, ὁμιλοῦμεν περὶ ὑγιоῦς παιδιοῦ. Καὶ διὰ τὸ εἶμαι σαφέστερος ἢ ἀτομικὴ ἀρτιμέλεια ἐνὸς ἀτόμου δὲν ἐξαντλεῖ ἀπλῶς ἢ καλύπτει τὴν θέσιν του εἰς τὸν χῶρον, ὡς τοῦτο ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζεται, καὶ ἡ ὁποία μὲ τὰ σύγχρονα μέσα τῆς μεταφορᾶς, ἐάν ἦτο περιορισμένη, θὰ τὸ διεκόλυεν ἴσως καὶ θὰ τοῦ ἦτο εὐκαταία, ἀλλ' ἐξασκεῖ καὶ μεγίστην ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τοῦ ψυχισμοῦ του.

Ὁ ἄνθρωπος συνήθως θέλει νὰ φαίνεται μεγαλύτερος καὶ ἐπιβλητικότερος ἀπ' ὅ,τι εἶναι καὶ βαθυτάτη εἶναι ἡ ἐπιθυμία του ὅπως ἡ σωματικὴ του προβολὴ παρουσιάζεται ἐντονωτέρα εἰς τὸ χῶρον· εἶναι δὲ δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, νὰ ἀποξενώσωμεν τὴν σωματικὴν προβολὴν τοῦ ἀτόμου, ὡς αὕτη ἀνατομικῶς παρουσιάζεται ἀπὸ τὴν προσωπικότητά του, διὰ τῆς ὁποίας ὅμως προσωπικότητός του συμμετέχει οὗτος καὶ ἀκτινοβολεῖ πρὸς τὸ περιβάλλον του.

Ἐπῆρξεν ἴσως ἀτύχημα διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅτι τὸ ἀνάστημά του δὲν ἀξάνει παραλλήλως πρὸς τὸ βάρος του, ἀφοῦ τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ μόλις τριπλασιάζεται ἢ τετραπλασιάζεται, ἐνῶ τὸ δεύτερον εικοσαπλασιάζεται ἢ καὶ ἀτυχῶς σήμερον πολλάκις πεντηκονταπλασιάζεται. Γνωρίζομεν ὅλοι πόσον ἄσχημα αἰσθάνονται οἱ βραχύσωμοι ἄνθρωποι, ἀρτιμελεῖς καθ' ὅλα τὰλλα καὶ πόσον ἀγχώδης καταστῆ ἢ ἔλλειψις ἔστω καὶ ὀλίγων ἐκατοστῶν του μέτρου ἐκ τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀτόμου.

Οἱ θρίαμβοι καὶ αἱ μεγάλα κατακτήσεις τοῦ Ναπολέοντος δὲν ἐπέτυχον ν' ἀπαλύονιν ἢ ν' ἀπαλείβουν ἀπ' αὐτὸν τὸ σύμπλεγμα τῆς κατωτερότητός του καὶ εἰς τὸν ἵππον του ἀνεζήτει ἐκεῖνο πού ἡ φύσις, τόσον πλουσιοπάροχος πρὸς αὐτὸν κατὰ τ' ἄλλα, τοῦ ἐστέρησεν. Ἄλλα καὶ τοῦ Talleyrand ἢ διαστρεβλωμένη προσωπικότης καὶ αἱ ἐκδηλώσεις αὐτοῦ δυσκόλως δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ἄσχετοι πρὸς τὴν χαλότητά του. Ἡ ἐπιβλητικὴ μορφή τοῦ Bismark ὑπῆρξε

τὸ κάρφος τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τὸν ἀνάτηρον Γουλιέλμον καὶ ἀσφαλῶς ἄλλος θὰ ἦτο ὁ ροῦς τῆς ἱστορίας, ἐάν ὁ πρῶτος δὲν ἐξεδιώκετο ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Καγκελαρίου. Ἡ διαφορὰ τῆς μικρᾶς μαθητρίας εἰς τὸ ἀνάστημα εἰς τὸ σχολεῖον ὅταν μάλιστα τὸ ἀντίπαλον δέος ἀρχίξῃ νὰ τὴν ἐνοχλῇ κάπως, τὴν τραυματίζει, καὶ ὅταν τὸ τακοῦνι ἀδυνατεῖ νὰ τὴν ἀνιψώσῃ ὑψηλότερον εἰς τὸ βάθρον τῆς ζωῆς, εἰς ἄλλα καταφεύγει, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἀναζητεῖ μέσα, τὰ ὁποία ἀφθόνως καὶ ἀφειδῶς προσφέρει καὶ παρέχει ἡ μόδα.

Βεβαίως ὁ παλαιότερος ἄνθρωπος ζῶν πλησιέστερον καὶ προσκεκολλημένος πρὸς τὴν φύσιν, μέσα εἰς αὐτὴν καὶ δι' αὐτῆς προσεπάθει νὰ εὐρύνη τὴν προσωπικότητά του. Καὶ ὁ καθάλλωρος εἰς τὸ ἄλογόν του καὶ ὁ ἠνίοχος εἰς τὸ ἄρμα του, δὲν κάμνουν τίποτε περισσότερον ἢ ὀλιγότερον ἀπ' ὅ,τι ἡ σύγχρονος δεσποινὴς μὲ τὸ κτένισμά της, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ περίγραμμα τῶν πρώτων μὲ τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν καμπυλῶν κολακεύει τὸν ἐγωϊσμόν των, τὴν προσωπικότητά των, ἐνῶ τῶν δεσποινίδων τὸ σύγχρονον κτένισμα, ἐλαχίστην μὲν ἱκανοποιοῦν τὴν αὐταρέσκειαν, τὰς πλείστας ὅμως μεταβάλλει εἰς ὑδροκεφάλους.

Μέσα εἰς τὰ ἀρχαῖα γλυπτὰ εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζεται τὸ σῶμα του εἰς μίαν θαυμασίαν ἐνορχήστρωσιν πρὸς τὸ περιβάλλον του, ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται αὐτοϊκανοποίησιν, διότι φαίνεται μεγαλύτερος καὶ ἰσχυρότερος ἀπ' ὅ,τι εἶναι.

Ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας ἠθέλησε τοὺς θεοὺς του ὑψηλοτέρους, πλέον σωματώδεις καὶ μεγαλύτερους ἀπὸ ὅ,τι ὁ ἴδιος εἶναι, καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ ἰνδαλμα τῶν ὑποσυνειδήτων πόθων του, τοὺς ὁποίους δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ ἐκπληρώσῃ.

Εἶναι λοιπόν φανερὰ ἡ σπουδαιότης καὶ ἡ σημασία τοῦ ἐξ οἰασθήποτε αἰτιολογίας περιορισμοῦ τῆς κινητικῆς λειτουργίας ἐνὸς ἀτόμου καὶ μάλιστα ὅταν αὕτη συμβαῖνῃ κατὰ τὴν νεαρὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν οὗτος πλέκει τὰ δνειρά του καὶ ὑφαίνει τὰ ἰδανικά του, καθ' ἣν δηλαδὴ περιόδον τῆς ἐμπειρίας ἢ λογοκρισίας δὲν ἔχει χρησιμοποιήσει ἀκόμη τὴν ἀπηνῆ ψαλίδα της καὶ τοῦ χρό-

νου αἰ σκιαὶ δὲν ἔχουν ἐπιρρίψει βαθέως ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη των. Τοῦ νέου αἰ ἐπιδιώξεις καὶ τὰ ἰδανικὰ εὐτυχῶς δὲν ἔχουν ὄρια, ὁ συναισθηματικὸς του κόσμος εἶναι ἀπέραντος καὶ ἀνεξάντητος.

Δὲν ὑπάρχει τις ἀσφαλῶς εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ πιστεῦῃ ὅτι θὰ ἠδύνατο περισσότερα νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἀποδώσῃ εἰς τὴν ζωὴν του, ἔαν δυσμενεῖς κατ' αὐτὸν ἐπιδράσεις καὶ δυσκολαίαι δὲν εἶχον ἀνακοπτικῶς ἐπενεργήσῃ· πόσας ὅμως θὰ καταλογίσῃ εὐθύνας εἰς τὴν τύχην του ἢ τὴν μοῖραν του ὁ ἀνάπηρος, τοῦ ὁποίου λείπει ἡ ἀκοή, ἡ ὄρασις, ἓνα πόδι; Θὰ εἶναι δύσκολον νὰ τὸν πείσετε ὅτι δὲν ἐτρώθη ἢ προσωπικότης του καὶ ὅτι ἂν εἶχεν ἀρτιμέλειαν πλήρη, ἢ ἐπιρροή, ἢ προβολή καὶ ἢ ἀκτινοβολία του δὲν θὰ ἦσαν μεγαλύτερα ὄχι μόνον ὅταν τὸν βλέπετε ἀλλὰ καὶ ψυχολογικῶς, ὅταν μετ' αὐτοῦ συναναστρέφεσθε, ἐπικοινωνήτε καὶ συγχρωτίζεσθε.

Ἐὰν τ' ἀνωτέρω ἀναλογισθῆτε, τότε θὰ πεισθῆτε διατὶ ἡ ἀνατομικὴ βλάβη ἐνὸς μέλους τοῦ σώματος τοῦ ὁποίου ζητοῦμεν τὴν ἀνατομικολειτουργικὴν ἀποκατάστασιν ἐπηρεάζει ἢ καὶ ἀκτινοβολεῖ ἐπὶ ἐνὸς εὐρύτερου ὑποθέματος τοῦ ὁποίου τὸ βάθος εἶναι δυσανάλογον πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς σωματικῆς του βλάβης καὶ μέσα εἰς τὸ ὁποῖον χάνεται ἢ μορφολογικὴ αὐτῆ ἀναπηρία. Καὶ τὸ βάθος αὐτὸ εἶναι ἐκάστοτε διάφορον, ἀπολύτως ἀτομικόν, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἰδιοσυστάσιος τοῦ ἀναπήρου, ἐκ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἰκανοτήτων, ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν του παραδόσεων καὶ ἐκ τῶν κοινωνικῶν αὐτοῦ βλέψεων.

Τὸ ἀτύχημα δηλ. τοῦ μικροῦ παιδιοῦ παρουσιάζεται διπλόν. Εἶναι θετικὸν καὶ ἀρνητικόν· θετικὸν μὲν διότι πάσχει καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν κοινωνικὴν του ζωὴν—σκεφθῆτε ἓνα χωλὸ παιδί πού δὲν μπορεῖ νὰ παίξῃ, δὲν μπορεῖ νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν χαρὰν τῶν ὀμηλικῶν του—ἀλλὰ καὶ ἀρνητικόν διότι ὁ βαθμὸς ἀναπηρίας τὴν ὁποίαν ἢ ἀντικειμενικὴ ἐξέτασις διαπιστώνει, καὶ ἢ ὁποία ὅταν μεγαλώσῃ—καὶ θὰ ὀμλήσωμεν περὶ αὐτοῦ—θὰ ἀποτιμηθῇ εἰς χρῆμα, καὶ ἢ σπουδαιότης αὐτῆς ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν τοῦ πάσχοντος ἐκτίμησιν. Ὅλοι ἀντιδικοῦ-

μεν πρὸς τὴν μοῖραν μας, ὁ ἀνάπηρος ὅμως εἶναι ὑπόδικος ἔσσει πρὸς αὐτὴν.

Πέραν ὅμως τῶν ἀνωτέρω, ὁ μικρὸς μας πάσχων ἔχει ν' ἀντιπαλαίσῃ καὶ μὲ κάτι ἄλλο, τὸν σαδισμόν, τὰ σκόμματα καὶ τὴν χλεύην τῶν ἀδελφῶν του πρῶτον, τῶν ὀμηλικῶν του καὶ αὐτῆς τῆς πολιτείας τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν ὑποτίμησιν ἐνίοτε.

Ἐνθυνοῦμαι ὡς μικρὸν παιδί, φοβοῦμαι δ' ἔκτοτε ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἤλλαξαν πολὺ καὶ δὲν ἐβελτιώθησαν, πόσον πικρὰ ἦτο ἢ τὴν τύχην τῶν μικρῶν αὐτῶν πασχόντων καὶ μὲ πόσας ἀπογοητεύσεις ἐποτίζοντο, ἀφοῦ πολλὰ καὶ τὸ πραγματικόν των ἐπώνυμον ὑπεχώρει εἰς τὸ παρατσούκλι, τὸ συνδεδεμένον μὲ τὴν ἀναπηρίαν των, διὰ νὰ διαωνισθῇ ὅπως τὰ στίγματα τῆς κληρονομικότητος ἐπὶ τῶν ἀπογόνων των. Ἐνας κάποτε Κουτσοπόδης εἰς τὸ παρελθόν ἐκληροδότησε τὸ ὄνομα τῆς ἀναπηρίας εἰς τοὺς διαδόχους του. Τοῦ στίγματος τούτου καὶ τῆς περιφρονήσεως τὰ βέλη καὶ τὰς αἰχμὰς δὲν ἀπέφυγε καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Θεὸς Ἡφαιστος. Συγκάτοικος εἰς τὸν Ὀλυμπον προεκάλει βαθύτατα τὸν γέλωτα τῶν ἀθανάτων, ὅπως τόσον παραστατικὰ περιγράφει ὁ Ὀμηρος.

«Ἄσβεστος δ' ἄμ' ἐνώρθο γέλωσ μακάρεσσι θεοῖσιν ὡς ἴδον Ἡφαιστον διὰ δώματα ποιτνύοντα»*.

Ἐπάρχει κάτι τὸ τραγικόν, ἀλλὰ καὶ δραματικόν εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ:

Σημειωμένους ἀνθρώπους τοὺς θεωρεῖ ὁ λαὸς τοὺς ἀναπήρους καὶ ἀντὶ νὰ τοὺς βλέπῃ μὲ μεγαλυτέραν συμπάθειαν καὶ συμπόνειαν τοὺς πειράζει, τοὺς χλευάζει. Ἡ πολιτεία μάλιστα τοὺς στερεῖ τὸ δικαίωμα ὀρισμένων ἐπαγγελμάτων, ἢ ἀποτιμᾷ καὶ καθορίζει τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπηρίας των δι' ὀρισμένον ποσοῦ διὰ τὸ ὁποῖον πολλάκις γίνονται καὶ θλιβερὰ παζαρέματα.

Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Homo Sapiens τείνει ν' ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὸ Homo Oeconomicus καὶ ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς τοιούτου ψυχροῦ ὑπολογισμοῦ καὶ διαπραγματεύσεων θὰ ἐκτιμᾶται, θὰ ἐξαργυρώνεται ἓνα οἶονδήποτε

* Ἰλιάς Α' 594.

ΤΟ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΟ ΚΕΝΟ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Δ'

Πρὶν διατυπώσω τὶς σκέψεις μου στὸ σημεῖο αὐτὸ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφράσω τὸ δέος πὸν νοιώθει κανεὶς μπροστὰ στὰ ἀκραῖα προβλήματα τοῦ νοῦ. Ἡ Πίστις ὅμως σὰν ὁδηγὸς δίδει τὴν δυνατότητα νὰ σταθῇ κανεὶς σ' ἓνα σταθερὸ σημεῖο καὶ νὰ ξεκινήσῃ.

Ἀνάμεσα στὸν ἀθεράπευτο σκεπτικισμό καὶ στὴν ἄμεση καὶ ἐνθουσιώδη πνευματικὴ ἱκανοποίησι γύρω ἀπὸ τὸ μεγάλο πρόβλημα τοῦ ἀγνώστου πὸν μᾶς περιβάλλει, ὑπάρχει μιὰ ἄλλη πνευματικὴ θέσις ἢ μᾶλλον πορεία πὸν εἶναι πὸν συγγενικὴ μὲ τὴν οὐσία τοῦ θέματος καὶ εἶναι ἡ μέθοδος ἐρεύνης τοῦ ἀπείρου. Ἡ πείρα μέχρι στὶς ἡμέρες μας μπορεῖ νὰ μιλήσῃ καὶ νὰ κἀνῃ καὶ στὶς δύο παρατάξεις τὶς παρατηρήσεις τῆς.

Ἄς κάνουμε τὴν χάρι στοὺς ἀρνητὰς τῆς πίστεως νὰ τοὺς καταλογίσουμε εὐλακρινὴ διάθεσι. Δὲν νομίζον ὅτι τοῦλάχιστον εἶναι βιαστικοί; Ἦρκεσαν ὀρισμένες πειραματικὲς ἐπιτυχίες καὶ θαυμασιὲς τεχνικὲς ἐφαρμογὲς γιὰ νὰ θεωρήσουν ὅτι μηδενίζουν οὐσιαστικὰ τὸ ἄπειρον περικλειοντάς το στὰ πλαίσια τῶν περιορισμένων γνώσεών μας, τὴν στιγμή πὸν ἡ ἴδια ἢ γνῶσις πολλαπλασιάζει τὰ ἐρωτηματικά.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐκδηλώθηκε ἡ βία στὴν χριστιανικὴ σκέψι ἦταν κάπως διαφορετικὸς. Τὰ ἀντικείμενα τῆς χριστιανικῆς σκέψεως εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐννοιες πὸν κρύβουν μέσα τους τὸ ἄπειρο καὶ τὸ ἀγνοστο. Ἡ διατύπωσις τῶν χριστιανικῶν δογμάτων στοὺς πρώτους αἰῶνας ἔδωκε στὴ χριστιανικὴ σκέψι τὸ στοιχεῖο τῆς ἱκανοποιήσεως καὶ τὴν μετέτρεψε ἀπὸ δημιουργικὴ σὲ ἀμυντικὴ. Ἡ σκληρὴ πάλη μὲ τοὺς αἰρετικούς καὶ ἡ διάστασις τῶν ἐκκλησιῶν ἀποτελοῦν μιὰ ἱστορικὴ δικαιο-

λογία. Ὁ Χριστιανισμὸς περιλαμβάνει ἀλήθειες ἀποκεκαλυμμένες. Αὐτὸ εἶναι κάτι πὸν μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὅτι σταματᾷ τὴν συζήτησι. Ὅμως οἱ ἀλήθειες αὐτὲς δὲν εἶναι καθόλου πεπερασμένες. Πὼς μπορεῖ λοιπὸν κανεὶς νὰ πῇ ὅτι μπορεῖ νὰ περιλάβῃ στὸν χρόνον μιᾶς ζωῆς, στὴν διάρκεια μιᾶς γενεᾶς ἢ καὶ μερικῶν αἰῶνων τὴν μελέτην καὶ τὴν συζήτησι θεμάτων ἀπείρων διαστάσεων καὶ ἀγνώστου βάθους; Ἐξ ἄλλου ἢ φραστικὴ διατύπωσις ὀρισμένων βασικῶν ἀληθειῶν εἶναι τὸ πέρας τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος στὴν ἀπασχόλησι του μὲ αὐτὲς τὶς πραγματικότητες; Ἡ ἀγνὴ ἀνθρώπινη σκέψις χρησιμοποιώντας τὶς βασικὲς αὐτὲς ἀλήθειες ἀναλλοίωτες ὅπως τῆς τὶς ἀπεκάλυψε ὁ Θεός, ἐμπλουτισμένη μὲ τὴν πνευματικὴ ἐμπειρία τῶν ἀνθρώπων θὰ προσπαθῇ νὰ κερδίξῃ ἔδαφος στὸ χωρὸ τῶν μεγάλων πραγματικότητων τοῦ Θεοῦ, βελτιώνοντας τὴν θέσι του ὄχι ἀπλῶς ἠθικὰ ἀλλὰ μὲ τὴν γενικὴ ἔννοια πνευματικὰ. Ἡ ὑφὴ τῶν προβλημάτων εἶναι κατ' ἐξοχὴν δύσκολος. Ἡ παραίτησις ὅμως ἀπὸ τὴν προσπάθεια λόγω τῆς δυσκολίας τοῦ θέματος εἶναι κατ' οὐσίαν παράδοσις στὸν ἀγνωστικισμό. Βέβαια τὸ θέμα εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον λεπτὰ καὶ οἱ πνευματικοὶ χειρισμοὶ ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπικίνδυνους. Ἡ πνευματικὴ δειλία δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀφήσῃ τὰ παρακάτω ἐρωτηματικὰ ἀναπάντητα. Ἄλλωστε ἡ πνευματικὴ δειλία πὸν ἀπεκρουσθῆσθαι σ' ἓνα πνεῦμα ἀμύνης καὶ συντηρήσεως δὲν ὠφέλησε ὅπως φαίνεται οὔτε τὸν Χριστιανισμό ἱστορικὰ οὔτε τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν θεωρητικὴν ἀφειρία τῆς χριστιανικῆς ἀντιδράσεως. Μετὰ τὴν ὑπερνίκησι τῆς ἀρνήσεως τί ἔμεινε; Σ' ἓνα ἄρθρον τοῦ Α. Einstein μὲ τὸν τίτλον «ἐπιστῆμη καὶ θρησκεία» ὑπάρχει μιὰ παράγραφος χαρακτηριστικὴ! «Ὁσο περισσότερο ἓνας ἄνθρωπος πιστεύει στὴν προδιαγεγραμμέ-

νη τάξει τῶν γεγονότων, τόσο περισσότερο ἐμμένει στὴν πεποίθησι τοῦ ὅτι οὔτε ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπου οὔτε ἡ ἀρχὴ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουν σὰν ἀνεξάρτητα αἰτία φυσικῶν γεγονότων. Ἀσφαλῶς τὸ δόγμα περὶ τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος παρεμβαίνει στὰ φυσικὰ γεγονότα ποτὲ δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀποκρουσθῆ ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμη γιατί πάντα βρίσκει καταφύγιο σὲ πεδία ὅπου ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις δὲν ἔχει πατήσει. Οἱ παραπάνω φράσεις χαράζουν διαγραμματικά τὴν μεταφυσικὴ ἀντίληψι τῶν ἡμερῶν μας. Ὑπάρχει δὲ μιὰ λέξις πού ὑποδεικνύει τὸ κενό. Ἡ λέξις καταφύγιο μεταθέτει τὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ σ' ἓνα κόσμο πού γειτονεῖ μετὰ τὰ ἀστρικὰ φεφελώματα, ἀλλ' ὅπωςδήποτε πού εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴς ἀνθρώπινες καρδιές.

Ἡ νατουραλιστικὴ θεμελίωσις τῆς πίστεως πού στὸ παρελθὸν ἐστήριξε τοὺς ἀνθρώπους χρειάζεται μεταμόρφωσι, ἐπέκτασι, ὀλοκλήρωσι.

Ὑπάρχουν σήμερα πνευματικὲς τάσεις πού δίδουν μιὰ τέτοια ἐλπίδα.

Στὸ ἴδιο ἄρθρο του ὁ Α. Einstein γράφει: «Ἡ ἀντικειμενικὴ γνῶσις μᾶς δίδει ἰσχυρὰ μέσα γιὰ τὴν ἐπίτευξι ὀρισμένων σκοπῶν, τὸν τελικὸ ὅμως σκοπὸ καὶ τὴν λαχτᾶρα μας γιὰ νὰ τὸν πραγματοποιήσουμε πρέπει νὰ τὸν ἀντλήσουμε ἀπὸ ἄλλη πηγὴ. Εἶναι σχεδὸν περιττὸ νὰ συζητήσουμε τὴν ἄποψι ὅτι ἡ ὑπαρξις μας καὶ ἡ προσπάθειά μας ἀποκτοῦν σημασία μόνον ἀπὸ τὴν στιγμὴ πού θέτουμε ἓνα τέτοιο σκοπὸ καὶ ἀπὸ τὴς ἀξίες πού τὸν παρακολουθοῦν».

Αὐτὴ ἡ ὁμολογία γιὰ τὴν ἀνεπάρκεια τῆς γνώσεως καὶ γενικότερα τῆς νοήσεως ἀποτελεῖ βᾶσιν στὸ αἴτημα τῆς ὀλοκληρώσεως. Ἄν μέναμε στὴν νοσησαρχία ἔπρεπε νάχαμε σταματήσει τὴς μεταφυσικὲς συζητήσεις ἀπὸ τὸν ἸΗ' αἰῶνα μετὰ τὸν Κάντ. Ἄλλὰ τὸ πνεῦμα καὶ γενικότερα ἡ ζωὴ δὲν φράζεται—τὰ ἀπέδειξαν καὶ τὰ πράγματα—ἀπὸ κριτικὲς καὶ νοητικὸς ἀφορισμούς. Τὸ ἐρώτημα εἶναι τί μπορεί νὰ προσφέρῃ ὁ Χριστιανισμὸς στὸν ἄνθρωπο σήμερα καὶ πῶς θὰ ἀντιμετωπισθῆ ἡ κρίσις.

Ε'.

Οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται στὸν κόσμον κατεχόμενοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ ζήσουν, νὰ

αἰσθανθῶν ὅσο μπορούν τὸ πλήρωμα τῆς ζωῆς. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν εἶναι κάτι πού ἔχει ἀπλῶς μιὰ ἠθικὴ ἀξία ἢ ψυχολογικὴ σημασία. Οἱ πόθοι αὐτοὶ γιὰ βιώματα καὶ ὁ τρόπος ἱκανοποιήσεως τῶν συνδέονται ἅμεσα μετὰ τὴς μεταφυσικὲς ἀναζητήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ προσφορὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸ αἴτημα τῆς ζωῆς ἀποτελεῖ ἓνα μοναδικὸ ἐσωτερικὸ ἐπιχείρημα τοῦ μεταφυσικοῦ του κύρους καὶ μιὰ θαυμάσια ψυχολογικὴ πειραματικὴ ἐπαλήθευσι.

Ὁ Κύριος μίλησε γι' αὐτὸ καὶ ἀγιοποίησε τὸν ὄρο ζωὴ συνδέοντάς τὴν μετὰ τὴν δική του ὑπαρξι. «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ζωὴ...». Ὁ συλλογισμὸς πού στηρίζει τὴν ἰδέα ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς χαρίζει αὐτὸ τὸ βιωματικὸ πλήρωμα βασίζεται στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ συγκεκριμένη γένεσις αὐτῶν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν αἰτημάτων καὶ οἱ Χριστιανικὲς ἀρχὲς ἔχουν κοινὴ πηγὴ! Αὐτὸ εἶναι ἡ θεωρητικὴ δικαίωσις τῶν ἀνωτέρω συλλογισμῶν. Ἐδῶ ὅμως ὀρθώνεται ὁ ὄγκος τῶν ἀντιρρήσεων, γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ ξεκαθαρισθῆ ἓνα ἀρκετὰ σαφὲς σημεῖο πού ἄθρα ἢ μὴ γίνεται ἀφορητὴ αἰτιάσεων. Ἄλλο τὸ θέμα ἔάν ὁ Χριστιανισμὸς προσέφερε ἢ προσφέρει τὴν ἱκανοποίησι στὸν ἄνθρωπο, πού ἀνάγεται στὴν ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἄλλο θέμα ἔάν ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει τὴν δυνατὸτητα νὰ γεμίσει τὸν ἄνθρωπο, πού εἶναι ζήτημα οὐσίας.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὸ αἶσθημα δειλίας καὶ ἀμύνης ἐπηρέασε ὄχι μόνον τὴν χριστιανικὴ σκέψι ἀλλὰ καὶ τὴν χριστιανικὴ ζωὴ.

Ἡ χρῆσις μεγάλων συντελεστῶν ἀσφαλείας στὴς μηχανικὲς κατασκευὲς εἶναι κάτι πού δίνει τὴν σιγουριά στὸ μηχανικὸ. Οἱ ψυχὲς ὅμως ἔχουν μέσα τους τὴν πνοὴ πού τοὺς χάρισε ὁ Δημιουργὸς καὶ ζητοῦν νὰ ἀξιοποιήσουν αὐτὰ τὰ μεγάλα δῶρα ἰηρητῶντας θετικὰ καὶ δημιουργικὰ τὸ πνεῦμα μετὰ ἓνα τρόπο ἀγωνιστικὸ στὸν ἐλεύθερο χῶρο καὶ ὄχι στὸ θερμοκήπιον.

Ἐξ ἄλλου ἡ ὑπαρξις εἶναι κάτι τὸ σύνθετο καὶ ὀλοκληρωμένο ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ μετὰ τὴς ἀντίστοιχες τάσεις. Ὁ περιορισμὸς ὅμως τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας σὲ μιὰ ἀπαραίτητη ἀλλὰ συνήθη καθηκοντολογία ἀπομονώνει τὸν ἄνθρωπο σ' ἓνα ἀπλὸ βου-

λητικὸ ὄν παραθεωρῶντας τὶς γενικώτερες πνευματικὲς ἀπαιτήσεις του.

Αὐτὰ τὰ δύο σημεῖα ἴσως ν' ἀποτελοῦν ἀνασταλτικὰ σημεῖα ποὺ μειώνουν τὸ πρακτικὸ ἀποτέλεσμα τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν στὶς ἀνθρώπινες ψυχές. Καὶ ὁμως ἡ ὑπαρξὶς μέσα στὸν Χριστιανισμὸ στοιχείων καὶ μέσων ποὺ νὰ καλύπτουν ὄχι ἐφήμερες τάσεις ἀλλὰ ἀνθρώπινες ἐπιδιώξεις καὶ στὶς πλέον ἀκραῖες καὶ δύσκολες περιπτώσεις μὲ τρόπο ἀγωνιστικὸ μαρτυρεῖ γιὰ τὴν μεταφυσικὴ ἀξία τοῦ Χριστιανικοῦ τρόπου ζωῆς.

Ὁ Χριστιανισμὸς περικλείει δύο στοιχεῖα κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπινα. Ὁ ὅρος ἀνθρώπινο μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἀναπαύει καὶ προσελκύει τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὰ εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς χάριτος καὶ τῆς αἰωνιότητος. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο προβάλλει ἡ ἐλπίδα γιὰ μιὰ ἀναγεννημένη ἄρτια καὶ ὄχι πεπερασμένη ζωὴ. Αὐτὴ ἡ συνειδητὴ ἢ ἡ λανθάνουσα ἐλπίδα εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μυστικὲς δυνάμεις ποὺ συντηροῦν τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ζωὴ καὶ στὶς πλέον δύσκολες στιγμὲς.

Ἐπάρχει στὴν ζωὴ ἓνα βαρὺ προνόμιο, μιὰ ἀκριβὴ ἐμπειρία ἀνεκάθεν γνωστὴ: Ὁ πόνος. Πρὶν προχωρήσω θάθελα νὰ ἀνοίξω μιὰ παρένθεσι γι' αὐτοὺς ποὺ κατηγοροῦν τὸν Χριστιανισμὸ ὅτι εἶναι ἡ θρησκεία τῶν ἀποκλήρων. Ὅποιοδήποτε σύστημα καὶ ὅποιοδήποτε βιοθεωρία δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ λύσῃ κατὰ τρόπο θετικὸ τὸ πρόβλημα τοῦ πόνου, εἶναι ἀνεπαρκὴς καὶ κατάλληλος μόνον γιὰ τὸν περίπατο. Ὁ χριστιανὸς βέβαια δὲν εἶναι οὔτε πρέπει νὰ εἶναι ὁ ρωμαντικὸς κυνηγὸς τῆς περιπετειᾶς οὔτε ὁ ἄνθρωπος ποὺ αὐτοθασανίζεται. Οὔτε πάλι ὁ φαινομενικὰ ψυχρὸς καὶ ἀπαθὴς ποὺ ζῆ καὶ αὐτὴ τὴν σελίδα τῆς ζωῆς ἀλλὰ ὁ ὀλοκληρωμένος ἄνθρωπος ποὺ καλλιεργεῖ καὶ ἀναπτύσσει ὅλες τὶς ὀρθὲς τάσεις τῆς ζωῆς κ' ἔχει μάλιστα καὶ μιὰ ἠϋξημένη sensibilité, πρᾶγμα ποὺ τοῦ κάνει ἐντονώτερο τὸ αἶσθημα τοῦ πόνου. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀντιμετωπίζει τὴν δυσκολία, τὸν μόχθο, τὸν πόνον ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς μιὰ κατάστασι πλέον ἀκραία ποὺ τοῦ συμπληρώνει τὴν ἐμπειρία, ποὺ φωτίζει τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμον, τοῦ δίδει τὸ αἶσθημα τῆς νίκης καὶ εἰδικώτερα τὴν χαρὰ τῆς δημιουργίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν ὀδηγεῖ

στὴν κατανόησι τῆς ἐπιγείας πορείας τοῦ Ἰησοῦ ποὺ γιὰ τὸν πιστὸ εἶναι ἡ βασικώτερη ἀλλὰ καὶ ἡ πῶ προηγμένη μαθητεία στὴ ζωὴ. Καὶ ἂν ὑπάρχῃ στὴ ζωὴ μιὰ ἀνωτέρα ὁμορφιά, ἡ ὁμορφιά τῆς θυσίας, αὐτὴ μαθαίνεται στὸ σχολεῖο τοῦ πόνου.

Ἡ ἐπίγεια ἱστορία τοῦ Κυρίου στὴν ὁποία κυριαρχεῖ ὁ πόνος καὶ ἡ θυσία, τερματίζεται μ' ἓνα κεντρικὸ γεγονὸς: Τὸν θάνατον καὶ τὴν Ἀνάστασι μὲ τὰ ὁποῖα συνδέονται ὁ θάνατος καὶ οἱ μεγάλες προσδοκίες τοῦ καθ' ἑνὸς μας.

Ὁ θάνατος εἶναι τὸ κεντρικὸ γεγονὸς τῆς ζωῆς μας. Ἡ μεταφυσικὴ σύνδεσις αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εἶναι ἡ πλέον σημαντικὴ καὶ τὰ προβλήματα ποὺ ἀνοίγονται ἀπὸ τὸν θάνατον τὰ πλέον ἀκραία ποὺ μᾶς συγκλονίζουν καὶ σὰν θεατὰς καὶ σὰν ὑπάρξεις ποὺ τὸν ὑφιστάμεθα.

Σὲ προηγούμενον σημεῖο ἀνεφέρθη ὅτι ἓνα στοιχεῖο ἀνθρώπινο στὸν Χριστιανισμὸ εἶναι ἡ αἰωνιότης. Καὶ ὁ λόγος εἶναι ἀπλούστατος. Ὁ Χριστιανισμὸς ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ αὐτὴν τὴν λαχτάρα γιὰ τὴν ἐπέκτασι τῆς ζωῆς σὲ διάρκεια καὶ βιοματικὴ ὀλοκληρώσι τῆς. Αὐτὸ ἀκριβῶς θεωρήθηκε ὡς ἀρνητικὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς γιὰ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ ἔγινε ἀφορμὴ προπαγάνδας μὲ τὴν συγκεκριμένη κατηγορία ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἐνδιαφέρονται μόνον γιὰ τὰ αἰώνια καὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ παρόντα. Εἶναι γνωστὴ ἡ φράσι τῶν κομμουνιστῶν ὅτι «ἡ θρησκεία εἶναι τὸ ὄπιον τοῦ λαοῦ» καὶ σχετίζεται μ' αὐτὴ τὴν κατηγορία. Ἀνεξάρτητα ἂν αὐτοὶ ποὺ τὰ λένε ἔχουν τίποτε συγκεκριμένους ἱστορικὰς βάσεις, τὸ ἀληθινὸ νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι διαφοροτικόν. Ἡ παρουσία μας στὸν συγκεκριμένον αὐτὸν κόσμον εἶναι θεῖο θέλημα καὶ θεῖα δωρεά. Ἡ ἐπιθυμία γιὰ τὴν ζωὴ σ' αὐτὴν τὴν πραγματικότητα ποὺ ζοῦμε καὶ οἱ βασικὲς τάσεις σ' αὐτὴν πηγάζουν ἀπὸ τὸν Δημιουργόν. Ὁ παρὼν κόσμος δὲν ἀποτελεῖ μιὰ περιττὴ φάσι τῆς ζωῆς—μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀχρήστου—διότι τότε δὲν θὰ ἐδίδετο. Ἡ προσδοκία τῆς αἰωνιότητος ὄχι ἀπλῶς δὲν ναρκώνει τὸν χριστιανὸν στὸν κόσμον αὐτὸ ἀλλὰ τοῦ προσθέτει δραστηριότητα.

Ὁ κόσμος, τὰ ιδανικά, οἱ ἐλπίδες τῶν ἀρνητῶν συντρίβονται πάνω σὲ μιὰ μαρ-

μάρινη πλάκα. Ἡ ζωὴ μακρυνά ἀπὸ τὴν Πίστι εἶναι κάτι πὺν φθίνει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμῇ. Δὲν συμφωνεῖτε ὅτι ἕνας μελοθάνατος εἶναι λιγώτερο δραστήριος; Ἴσως νὰ μὴ μᾶς ἔχη συνηθίσει ἡ πραγματικότητα σὲ τέτοια συμπεράσματα καὶ ὁ λόγος εἶναι ἡ λανθασμένη τακτικὴ ὠρισμένων χριστιανῶν καὶ κυρίως ὅτι ἡ ζωὴ μὲ τὶς μυστικὰς δυνάμεις πὺν τὴν συγκρατοῦν—προϊόντα τῶν θείων καταβολῶν—προχωρεῖ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπινους ὀρθολογισμοὺς καὶ τὶς ἀρνήσεις. Ὁ Χριστιανισμὸς προσφέρει μιὰ πνευματικὴ ἱεράρχησι τέτοια πὺν διαρκῶς ἀναπτύσσει τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν δημιουργία ἀτενίζοντας τὴν αἰωνιότητα καὶ συμφιλιώνοντας τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν μεγάλη ὥρα τοῦ θανάτου.

ΣΤ'.

Στὴν πραγματικότητα αὐτὴ πὺν ζοῦμε μὴ ἀπ' τὶς θετικότερες τάσεις εἶναι ἡ δημιουργικὴ διάθεσις πὺν ἀπαιτεῖ μιὰ ἰδιαίτερη ἀνάπτυξι τῆς δραστηριότητος καὶ συνεγείρει ὅλη μας τὴν ὕπαρξι. Ἄν κανεῖς ἐπιχειρήσι νὰ ἐρμηνεύσι αὐτὴν τὴν πνοὴ μὲ τοὺς νόμους μιᾶς τυφλῆς ἀναγκαιότητος στραγγαλίζει καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν δημιουργία ἀποπνευματοποιώντας τὶς εὐγενέστερες τάσεις μας. Ἄν πάλι ξεπεράσουμε τὴν μηχανιστικὴ ἀντίληψι τῆς ζωῆς, τότε προβάλλει τὸ ἐρώτημα: ποῖο τὸ νόημα τῆς δημιουργικότητος; Ἐφ' ὅσον ὅλο μας τὸ εἶναι ζῆν αὐτὸ τὸ κενὸ τότε καὶ αὐτὴ ἡ διάθεσις πρὸς δημιουργία θὰ αἰωρηται σ' αὐτὸ τὸ κενόν. Καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον παρουσιάζεται ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς τῆς καταστάσεως εἶναι ὁ ἐξῆς: Στὴν διάρκεια πὺν ἡ ὕπαρξις εἶναι δοσμένη στὴν προσπάθεια γιὰ δημιουργία, ἀπορροφημένη ἀπὸ τὴν μέριμνα, νοιώθει ἕνα πρόσκαιρο πλήρωμα ξεχνώντας τὴν ἔλλειψι γενικωτέρας βάσεως. Ὅταν ὅμως ὁ σκοπὸς ἐπιτευχθῆ καὶ ἡ συγκίνησις τῆς ἐπιτυχίας κοπάσι, ὁ ἄνθρωπος δοκιμάζει ἕνα αἶσθημα ἀνικανοποίητου πὺν τὸν εἰσφέρει σὲ μιὰ ἀναζητήσι νῶν μορφῶν δημιουργίας, πὺν στὸ τέλος δὲν ἀροκοῦν νὰ τὸν λυτρώσουν. Οἱ παραπάνω διαπιστώσεις δὲν ἔχουν σκοπὸ νὰ μειώσουν τὴν ἀξία καὶ τὸ νόημα τῆς δημιουργίας. Ἀντιθέτως σκοποῦν ἔχουν νὰ τὸ ὅλο-

κληρώσουν. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτομάτως προικίσθηκε μὲ τὴν τάσι τῆς δημιουργίας.

Ἡ ἰδέα αὐτὴ δὲν βγαίνει συμπερασματικὰ μόνον, ἀλλὰ διατυπώνεται συγκεκριμένα στὴν Ἁγία Γραφή ἀπὸ τὸν Παῦλο ὅταν μᾶς καλῆ νὰ γίνουμε συνεργοὶ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ κλήσις τοῦ Παύλου δὲν περιορίζεται σὲ μιὰ ἀπλή ἐντολή ἀλλὰ πλουτίζεται μὲ μιὰ συναισθηματικὴ χροιά πὺν ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπο σὲ ἐπίπεδο συνεργάτου τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ἡ αἰωρούμενη στὸ μεταφυσικὸ κενὸ δημιουργικότης ἀποκτᾶ μιὰ βάσι, ἕνα νόημα καὶ ἡ χαρὰ τῆς δημιουργίας ὀλοκληροῦται σ' ἕνα τελικὸ σκοπόν, πὺν δὲν τὴν σκιάζει καμμιά αἰσθησις ματαιότητος. Ἐν τούτοις στὴν πρακτικὴ χριστιανικὴ ζωὴ ἡ δημιουργικότης δὲν τοποθετήθηκε στὴν θέσι, πὺν τῆς ἀρμόζει καὶ σὰν ἠθικὴ ἀξία καὶ σὰν βίωμα.

Δὲν εἶναι νοητὸ τὴν στιγμῇ πὺν ξένοι παράγοντες ἀπομακρύνουν τὸν Θεὸ ἀπὸ τὴν καθημερινὴ μας ζωὴ νὰ συνεπικουρηθῆ σ' αὐτὸ καὶ ὑφισταμένη σήμερα χριστιανικὴ τακτικὴ. Πάντως θὰ πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι στὸν τομέα τῆς δημιουργίας ἡ θεία Παρουσία δὲν ἔχει ὄλο ἀρσεως τοῦ μόχθου ἀλλὰ ἔχει σκοπὸ νὰ τὸν ἐξαγιάσι.

Κανεῖς δὲν ἀμφισβητεῖ ὅτι στὸν τομέα τῆς τέχνης τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα ἔχει ἐμπνεύσει μεγάλες καλλιτεχνικὰς δημιουργίας καὶ ἀσφαλῶς ἀποτελεῖ μιὰ πηγὴ γιὰ νέες ἐμπνεύσεις ἀπὸ καθαρὰ θρησκευτικὰ θέματα καθὼς καὶ ἀπὸ ἀνώτερη πνευματικὴ ζωὴ πὺν χαρίζει ὁ σωστὸς Χριστιανισμὸς, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ἔχη εἰδικὰ θρησκευτικὸ θέμα. Καὶ ὅπως γράφει ὁ Π. Μελίτης γιὰ τὸν καλλιτέχνη: «Γέμισε τὸν ἑαυτὸ σου μὲ τὴν πνευματικὴ ζωὴ σου καὶ τότε σὰν ἐργάτης προικισμένος μὲ τὸ θεῖο δῶρο νὰ δημιουργῆς τὸ ὠραῖο, γράφε δ,τι θέλεις, τραγοῦδα ὅπως θέλεις, ζωγράφισε ὅπως θέλεις, πλάθε ὅπως θέλεις, δὲν ὑπάρχει νόμος γιὰ σένα». Αὐτὸ τὸν πλοῦτο, αὐτὴν τὴν εὐρύτητα καὶ ἀνωτερότητα προσφέρει ὁ ὕγιης Χριστιανισμὸς στὸν τομέα τῆς τέχνης. Στὸν τομέα τῆς Ἐπιστήμης ἐγκαταλείποντας ὀριστικὰ ὁ Χριστιανισμὸς τὸ πνεῦμα ἀμύνης, θὰ πρέπει ὄχι βέβαια νὰ ἰδρῶσι χριστιανικὴ ἐπιστήμη—αὐτὸ δὲν

ἔχει νόημα—ἀλλὰ νὰ ἐγκλωπωθῆ τὸ πνεῦμα ἐρεύνης πὺν ὑπάρχει στὶς ἡμέρες μας—δὲν εἶναι ὑποτιμητικόν—καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν σφραγίδα Αὐτοῦ πὺν εἶπε ὅτι εἶναι καὶ ἡ Ἄληθεια.

Ἄλλὰ ἂν στὶς μεγάλες ἀξίες τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης μπορῆ νὰ δώσῃ νέα ζωὴ ὁ Χριστιανισμὸς, πρέπει περισσότερο νὰ εἰσχωρήσῃ στὶς ταπεινὲς μορφὲς δημιουργίας γιὰ νὰ ἀνυψώσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὑπάρχει κάτι τὸ μεγαλειώδες στὴν χριστιανικὴ ἀλήθεια μὲ γενικώτερη σημασία. Γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς μεγάλος στὴν ἐπιστήμη ἢ στὴν τέχνη πρέπει νὰ ἔχῃ ὀπωδῆποτε ἰδιαίτερα προσόντα καὶ νὰ βρισκεται σὲ ἰδιαίτερες συνθήκες. Ἀκόμη καὶ τὴν σύγχρονα ζωὴ γιὰ νὰ ζῆσῃ κανεὶς μὲ τὴν τρέχουσα ἔννοια τοῦ ὄρου πρέπει νὰ ὑπάρχουν ὀρισμένες προϋποθέσεις. Δὲν νομίζω λοιπὸν ὅτι μπορεῖ νὰ καταδικασθῆ ὄλο τὸ ἀνώνυμο πλῆθος στὴν κατάστασι τῆς μετριότητος. Πρέπει τὸ νόημα τῆς ἀληθινῆς μεγάλης ζωῆς νὰ ὑπάρξῃ τρόπος νὰ ἀποτελῆ ἐπιδίωξι καθ' ἑνὸς ἀνθρώπου.

Εἶναι ἀνάγκη ἡ ὑπαρξὶς ἑνὸς σοσιαλισμοῦ, ὅς ποῦμε, ἀνωτερότητος μὲ πνευματικὰ στοιχεῖα πὺν νὰ ἀνεβάσῃ τὴν μέση πνευματικὴ στάθμη σὲ ἀνώτερα ἐπίπεδα. Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ πῶς κατανοητό, ἡ ζωὴ τοῦ μεταλλωρύχου, τοῦ ἀλιέως, τοῦ ὑλοτόμου, τοῦ ἀσήμεου ὑπαλλήλου, τῆς ἀπλοϊκῆς χωρικῆς ἔχει ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἕνα πνευματικὸ σκοπὸ, πὺν νὰ μπορῆ νὰ σταθῆ πλάι στὸν καλλιτέχνη, στὸν ἐπιστήμονα, στὸν κοινωνικὸ παράγοντα καὶ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τοὺς σιδηροὺς νόμους τῆς καθημερινῆς ἀναγκαϊότητος ἔστω καὶ μὲ τὶς εὐνοϊκώτερες συνθήκες πὺν ἐξασφαλίζον ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ὀργάνωσις. Καὶ ὁ Χριστιανισμὸς δύναται νὰ προσφέρῃ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο.

Z'.

Βεβαίως δὲν σταματᾷ ἐδῶ τὸ θέμα. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μιὰ φραστικὴ διατύπωσις ἀλλὰ κάτι τὸ οὐσιαστικὸ. Οὔτε τὰ στοιχεῖα πὺν ἐδόθησαν ἐξητηλήθησαν, οὔτε ὄλα τὰ στοιχεῖα, ἂν εἶναι δυνατόν, πὺν μπορεῖ νὰ δώσῃ ὁ Χριστιανισμὸς στὸν ἀνθρώπο ἀνεφάρθησαν. Ἐκεῖνο πὺν προσεπάθησαν νὰ δώσουν οἱ γραμμὲς αὐτὲς εἶναι μιὰ θετικὴ ἀπάντησις τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸ αἷτημα

τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν ζωὴ. Ἀσφαλῶς δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀποδεικτικὴ διαδικασία νοσηριαρχικοῦ τύπου. Ἡ ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ περιφραχθῆ σὲ κάτι τέτοιο, γι' αὐτὸ ἀναζητήθημε ὁ τρόπος πὺν ἀπαντᾷ ὁ Χριστιανισμὸς στὰ μεγάλα βιώματα καὶ στὶς βασικὲς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς.

Σήμερα ὁ ἀνθρώπος στέκεται ἐσωτερικὰ χρησιμοποιώντας κατὰ κόρον τὸ ναρκωτικὸν τῆς πλήρους ἐξωστρεφείας καὶ ἀγνοῶντας τὸ κενὸ πὺν κλείνει μέσα του. Θὰ μπορέσῃ ὁμως νὰ στέκεται πάντα ἔτσι; Πρέπει ὁ Χριστιανισμὸς νὰ προλάβῃ πρὶν χρεωκοπήσῃ ὀριστικὰ ὁ ἀνθρώπος. Αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι τόσο ἀπλό. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι πάντα πνευματικὰ ἐπαρκὴς γιὰ τὸ ἔργο τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου. Πρέπει ὁμως νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο ἐπαρκὴς καὶ ἱστορικὰ. Δὲν εἶναι θέμα μόνον νὰ κατανοήσουν τὸ χρέος τους καὶ ν' ἀνέβουν ἠθικὰ οἱ σημερινοὶ χριστιανοὶ καὶ ἡ ἡγεσία τους. Ὁφείλομε νὰ ζοῦμε διαρκῶς τὴν μεγάλη ἀνακάλυψι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μιλοῦμε γιὰ τὸ πλούσιο ὄρυχειο τῆς Γραφῆς. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ψάξουμε γιὰ νὰ δοῦμε τί μᾶς λέει γιὰ τὶς σύγχρονες πραγματικότητες. Καὶ κάτι ἄλλο ἐξ ἴσου σημαντικὸ. Ἐὰν στὰ στοιχεῖα πὺν δίδει ὁ Χριστιανισμὸς ὑπερτονίσουμε μερικὰ καὶ ἀδιαφορήσουμε γιὰ τὰ ἄλλα, τότε ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μετατοπίσουμε τὸ κέντρον βάρους τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας μὲ συνέτεια τὴν ἔλλειψι ἐσωτερικῆς πνευματικῆς ἰσορροπίας πὺν χρειάζεται ὁ Χριστιανισμὸς γιὰ νὰ δουλέψῃ ἀνετα στὶς ψυχῆς. Ὁ στατικὸς χαρακτήρ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ζωὴ, τὸ ἀπειρο πὺν κλείνουν μέσα τους οἱ μεταφυσικὲς ἀλήθειες ὑποδεικνύουν τὴν δυναμικὴ ἀντιμετώπισι τῶν προβλημάτων τοῦ πνεύματος.

Οἱ πρακτικὲς ἀνάγκες τῶν ἡμερῶν μας ἀπαιτοῦν ἕνα Χριστιανισμὸ ὑγιῆ καὶ ἀκέραιο χωρὶς κανένα συμβιβασμὸ ἀλλὰ ἐδέλικτο, πὺν νὰ στηρίξῃ τὴν εὐελξία του στὸ αἰσθημα τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀληθινῆς ἀγάτης γιὰ τὸν ὀποιοδῆποτε ἀνθρώπο σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰδρυτοῦ του καὶ τοῦ μεγάλου μαθητοῦ Του, πὺν τὸ ζοῦσε καὶ ἔγραφε: «Γέγονα τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἵνα Χριστὸν κερδίσω».

ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΗ Η ΑΓΑΠΗ

Πριν από τέσσερα χρόνια, με τὸν Τομέα Ἀγάπης τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» πού μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τῆς κεντρικῆς θέσι κατέχει ἡ ἀγάπη, ἔγινε τὸ ξεκίνημα, γιὰ τὴν συμπαράστασι τῶν προσφύγων ἀπὸ τὸ Παράπετασμα. Τὸ πρόβλημά τους ἦτο τότε ἀκόμη καυτό! Ξεριζωμένοι ἀπὸ τὰ σπίτια τους ἤλθαν στὴν πατρίδα νὰ ἰδοῦν καλύτερες ἡμέρες, ν' ἀναπνεύσουν ἐλεύθερον ἀέρα.

Ἡ κατάστασις τραγικῆ. Στεγασμένοι πολὺ πρόχειρα σὲ καταυλισμούς, χωρὶς ρούχα, χωρὶς ἐπιπλα, δὲν εἶχαν νὰ πονοῦν μόνον γιὰ τὴν στέρησι, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀρρώστια πού ἄρχισε νὰ τοὺς μαστίζη, ἐπειδὴ οἱ συνθήκες ἦσαν ἀθλιές, παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες τοῦ Κρατικοῦ Ὄργανοῦ.

Σ' ἓνα δωμάτιο, χωρισμένο με σακκιά, γιὰ τὸ τοίχος δὲν ὑπῆρχε, στοιβαγμένα 7 ἄτομα, οἱ γονεῖς, ἡ γιαγιά καὶ τὰ 4 παιδιά. Ἦτο ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Εἶχαν πάρει τὸ συσσίτιο. Ὅλοι καθισμένοι σταυροπόδι στὸ τοιμμένο, βουτούσαν μέσα στὴν ἴδια γαβάθα πού βρισκόταν στὴν μέση κι' ἔτρωγαν τὴ ζεστὴ σούπα. Οὔτε κρεβάτια, οὔτε καρέκλα, οὔτε τραπέζι, οὔτε πιάτα. Οἱ ἐπισκέπτες κινητοποιήθηκαν ἀμέσως κι' ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ ν' ἀπαλύνουν τὴν τόση δυστυχία. Τὸ χλωμὸ καὶ πονεμένο πρόσωπο τῆς μητέρας τοὺς σπάρραξε τὴν καρδιά. Μιὰ ἐξέτασι σὲ εἰδικὸ φυματιολόγο, πού στὴν παράκλησί τους προσέφερε τὶς ὑπηρεσίες του, ἐπιβεβαίωσε τοὺς φόβους τους. Ἡ μητέρα ἦτο φυματικῆ. Ἐπρεπε ἀμέσως ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς καὶ νὰ νοσηλευθῆ σὲ Σανατόριο. Ἀρχισε καινούργιο δρᾶμα γιὰ τὴν οἰκογένεια, πού πῆρε τὴν μορφή τῆς πρὸ συγκλονιστικῆς τραγωδίας, ὅταν καὶ τὸ μικρότερο παιδάκι προσεβλήθη ἀπὸ πολιομυελίτιδα. Μιὰ στὸ Σανατόριο γὰ τὴ μάνα, μιὰ στῶν Λοιμωδῶν νόσων, γιὰ τὸ μικρό, τὴν ἄλλη στὸ σπίτι—στὴν ἀποθήρη καλύτερα—γιὰ τὴν ὑ-

πομονετικῆ γιαγιά καὶ τὸν πικραμένο πατέρα, πού τὸν μαστίζε καὶ ἡ ἀνεργία.

—Δὲν μᾶς ὑποσχέθηκε κανεὶς, κοπέλλα μου, ὅτι σὰν θάρθουμ' ἐδῶ θὰ βροῦμε δουλειὰ καὶ δὲν θ' ἀρρωστήσουμ. Ἦρθαμε, γιὰ νὰ λατρεύουμε χωρὶς φόβο τὸ Θεὸ ἐδῶ. Δὲν μᾶς κάλεσε κανεὶς. Ὅ,τι μᾶς κάνετε εἶναι πολὺ καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε.

«Μπροστὰ σ' αὐτὸν τὸν ἥρωα τῆς ζωῆς, σταθήκαμε προσοχή», γράφουν οἱ ἐπισκέπτες.

—Ξανάρθε πάλι ἡ ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ; διερωτᾶται μιὰ ἄλλη πονεμένη μάνα, ὅταν ἔμαθε ὅτι αὐτὲς πού ἄφησαν τὸ καλάθι μετὰ τὸ τρῶφιμα καὶ τὰ περιποιημένα ρούχα γιὰ τὰ παιδιά, ἦσαν ἐπιστήμονες, πού ἔτρεχαν τώρα ἐπάνω στὸν Ἀγ. Ἰωάννη τὸν Καρέα, μετὰ τὸ ξεροβόρι καὶ τὴ βροχὴ, γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀφήσουν μόνη στὶς δυσκολίες τῆς.

—Ξέρατε ὅτι ἤθελα μιὰ ζακέττα σᾶς καὶ μοῦ φέρατε αὐτὸ τὸ ὄμορφο μαλλί γιὰ δῶρο; λέει μιὰ δυστυχισμένη κοπέλλα, πού οἱ λαχτάρεις καὶ οἱ κακονυχίες τὴν φόρτωσαν με νευρασθένεια. —Διαβάξτε καὶ τὶς ψυχῆς ἐσεῖς;

Κι' ὁ γέρος τῆς πατέρας πού τὴν ἔχει γιὰ μόνη του παρηγοριά, ἀφίνει νὰ κυλήσουν δυὸ δάκρυα στὰ ρυτιδωμένα μάγουλά του.

—Γιὰ τὴ χαρὰ πού δίνετε στὴν Εὐτέρητι μου, ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὸ ξεπληρώσῃ. Εἶναι Χριστοῦγεννα καὶ κανεὶς δὲν μᾶς κτύπησε τὴν πόρτα, ἐνῶ ἐσεῖς...

Ἡ τίμα χήρα πού ἀδιάκοπα ξενυχταί σκυμμένη ἐπάνω στὴ μηχανὴ γαζώνοντας πετσετέες ἀντὶ 0,50 δρχ. τὴν μία, γιὰ νὰ ζήσει τὰ 3 ὄρφανά τῆς, λιώνει ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ μεγάλου τῆς παιδιοῦ. Εἶναι ἀμίλητο καὶ μελαγχολικὸ. Τελειώνει τὸ Γυμνάσιο καὶ θέλει νὰ σπουδάσῃ, νὰ γίνῃ καθηγήτρια σὰν τὸν πατέρα τῆς. Πῶς ὁμως; Μὲ τί, ὅταν αὐτὰ πού βγάζει ἡ μητέρα δὲν φθάνουν οὔτε γιὰ νὰ ζήσουν;

Στὴν ἀρχὴ ἡ μικρὴ δὲν θέλει ν' ἀντι-

κρύση τις επισκέπτριες. ύποφέρει στη σκέψη ότι μπορεί να γίνει αντικείμενο βοήθειας. Αισθάνεται μιὰ ἔχθρα πρὸς ὄλους αὐτοὺς πού θεωρεῖ πλούσιους καὶ κλείνεται στὸν ἑαυτὸν της. Οἱ συχνὲς ἐπισκέψεις ὁμως καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πού της δείχνεται ἀρχίζει νὰ τὴν μαλακώνη.

— Ὅστε μπορῶ νὰ γίνω κι' ἐγὼ φοιτήτρια; Θὰ μὲ βοηθήσετε νὰ βρῶ δουλειά; Θέλω, θέλω πολὺ νὰ σπουδάσω.

«Μὰς ἔσφιξε τὰ χέρια καὶ ἀρφωσε τὸ βλέμμα της ἐπάνω μας, προσπαθώντας νὰ διεισδύσῃ βαθειὰ μέσα μας καὶ ν' ἀποσπάσῃ τὴν ὑπόσχεσίν μας. Ἐνα χαμόγελο ἔλαμψε στὰ χεῖλιά της. Ἦταν τὸ πρῶτο, ἔπειτα ἀπὸ νύχτες ἀγωνίας, ὅπως ὠμολόγησε ἡ Ἰδια ἀργότερα».

Σήμερα ὁ οἰκισμὸς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Καρρέα μὲ τὶς 14 νεόκτιστες πολυκατοικίες, εἶναι τὸ κέντρον τῶν προσφύγων ἀπὸ τὸ Παραπέτασμα. Ὅσοι βρισκόνται ἐκεῖ ἔχουν λύσει τὸ πρόβλημα τῆς στέγης μὲ τὰ ὁμορφα διαμερίσματα πού τοὺς ἐδόθησαν. Τὰ προβλήματά τους ὁμως δὲν ἐλύθησαν. Οἱ ἀνεργοὶ δὲν ἀπερροφήθησαν καὶ τὰ οἰκογενειακῆς φύσεως δράματα σὲ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἔπαψαν νὰ ὑπάρχουν.

Κάτι πού προσέχει καὶ χρειάζεται νὰ προσεχθῇ ἰδιαίτερος εἶναι ἡ ἀφομοίωσις ὄλου αὐτοῦ τοῦ πληθυσμοῦ. Νὰ μὴ μένουν, ἀτόμερα καθὼς εἶναι, κλεισμένοι στὸν ἑαυτὸ τους, μὲ τὴν νοοτροπία πού ἔφεραν μαζί τους. Εἶναι Ἕλληνες καὶ χρειάζεται νὰ καλλιεργηθῇ ἡ ἑλληνικὴ συνείδησις καὶ νὰ γίνονιν ἕνα μὲ μᾶς ὄλους πού βρῆκαν ἐδῶ. Γι' αὐτὸ παραλλάγη μὲ τὴν ἄλλη ἐργασία, ὁ Τομεὺς Ἀγάπης, ἴδρυσε ἐκεῖ δύο κατηχητικὰ σχολεῖα, ἀρρένων καὶ θηλέων, μιὰ φιλικὴ συντροφιά ἀπὸ μαθήτριες γυμνασίου κι' ἕνα ὄμιλο κυριῶν, πού τις ἐκπαιδεύει στὴν κοινωνικὴ ἐργασία. Δὲν παραλείπει δὲ εὐκαιρία, γιὰ νὰ ὁργανώσῃ γιορτὲς καὶ νὰ δώσῃ καὶ διαλέξεις ἀκόμη, πού γίνονται δεκτὲς μὲ ἰδιαίτερο ἐνθουσιασμό.

★

Ἡ θεομηνία πού ἐπληξε τὴν πόλιν μας μὲ τὶς πλημμύρες τοῦ Νοεμβρίου, ἀνοῖξε τὸ δρόμο γιὰ τὶς φτωχογειτονίες. Μὲ τὶς πρώτες εἰδήσεις γιὰ τὴν καταστροφὴ κατα-

στρώθησαν τὰ σχέδια. Τὰ παιδιὰ ἔπρεπε νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ὑγρασία καὶ τὸ τοιμέντο. «Θὰ τὰ φιλοξενήσουμε στὰ σπίτια μας. Δὲν χρειάζεται πολλὴ σκέψη τὸ πρᾶγμα».

Μὲ ἰδιωτικὰ αὐτοκίνητα πού προσεφέρθησαν μὲ μεγάλη προθυμία στὴν Ἰπηρεσία τῆς Ἀγάπης, οἱ ἐπισκέπτριες παρέλαβαν ἀπ' ὄλα τὰ κέντρα πού ἐστεγάσθησαν οἱ πλημμυροπαθεῖς, 65 παιδάκια, ἡλικίας 5 ἐτῶν καὶ ἄνω. Εἰδικὸ συνεργεῖο εἶχε φροντίσει γιὰ τὰ σπίτια, πού ἐπρόκειτο νὰ φιλοξενηθοῦν τὰ παιδιὰ καὶ κάθε οἰκογένεια τὰ περιέμενε μὲ λαχτάρα. Θὰ ἔπρεπε νὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἠχογραφήσῃ τὴ σκηνὴ τῆς ὑποδοχῆς.

Στὸ πρόσωπο τῶν παιδιῶν ζωγραφισμένα ἔντονα ὁ φόβος, ἡ ἀγωνία καὶ ἡ ἀμφιβολία ἀκόμη γιὰ τὸ ἄγνωστο. Μερικὰ κλαῖνε, ἄλλα θέλουν νὰ πάνε μόνο στὸ σπίτι τῆς δεσποινίδος πού τὰ συνοδεύει.

— Εἶναι ψηλὸ τὸ σπίτι πού θὰ μὲ πᾶς; Δὲν θὰ μποῦν πάλιν νερὰ νὰ μᾶς πνίξουν;

Στὰ λόγια αὐτὰ ὁ μικρὸς κρατάει σφιχτὰ τὸ χέρι τῆς συνοδοῦ του ζητώντας ἀσφάλεια. Ὅταν βλέπῃ τὴν μεγάλη σκάλα ἀναστενάζει μ' ἀνακούφισιν.

Ἡ πόρτα ἀνοίγει.

— Εἶναι ὁ Γιωργάκης πού περιμένουμε; Καλῶς τὸ παιδί.

Ὁ μικρὸς κρῦβεται. Κάτι τὸν βασανίζει.

— Γιατὶ Γιωργάκη; ὑπάρχουν κι' ἄλλα παιδάκια ἐδῶ καὶ θὰ παίζετε ὁμορφα.

— Κοίτα ὁμως πὼς εἰμ' ἐγὼ, ξυπόλυτος. Πὼς θὰ μείνω στὸ ξένο σπίτι;

Δὲν χρειάσθηκε πολὺ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ μεταμόρφωσις. Ἀμέσως στὸ μπάνιο, καθαρὰ ροῦχα καὶ παπούτσια πού γυαλίζουν. Τὰ φοβισμένα μάτια τοῦ Γιωργάκη λάμπουν τώρα. Φαίνεται εὐτυχισμένος.

— Μὴν κλαῖς κουτέ, λέει ὁ φίλος του στὸ Θωμᾶ, Ἐκεῖ πού θὰ πᾶς θὰ φᾶς καὶ γλυκὸ καὶ φρούτο.

— Ἐγὼ παιδιά, στὸ σπίτι πού μὲ πήγανε σήμερα, ἔφαγα ἕνα φαί θαῦμα. Κοτόπουλο, ἀκούς κοτόπουλο καὶ πορτοκάλι δλόκληρο.

Στὸ κάθε σπίτι τὸ φιλοξενούμενο παιδί ἔγινε τὸ ἀντικείμενο τῆς στοργῆς.

— Αὐτὴ ἡ κούκλα εἶναι γιὰ μένα; ὦ! τί ὁμορφὴ πού εἶναι καὶ πόσο μεγάλη! Δὲν ἔχω ποτέ μου κρατήσει τέτοια.

Τὴν σφίγγει στὴν ἀγκαλιά της, τὴν χαϊδεύει, τὴν φιλεῖ, κοιμάται μαζί της.

— Ἡ μητέρα μου, μοῦ εἶχε πάρει μία μικρὴ ἀλλὰ δὲν μ' ἄφινε νὰ τὴν παίζω. Τὴν ἔβανε ἐπάνω στὸ κομὸ γιὰ νὰ στολίζη.

Τὰ παιδιά ἐφιλοξενήθησαν 8-15 ἡμέρες καὶ ὅπου ἐχρειάσθη καὶ περισσότερες. Πῶς νὰ πῆ κανεὶς στὴν Χαρούλα ὅτι πρέπει νὰ γυρίσῃ σπίτι της, ὅταν σπίτι δὲν ὑπάρχει, γιατί γκρεμίστηκε καὶ ἡ χήρα μητέρα της, πού ἐτραυματίσθη σοβαρὰ μὲ τὴν καταστροφὴ νοσηλεύεται ἀκόμη στὸ Νοσοκομεῖο; Τὸ χλωμὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ γίνεται ἀφορμὴ νὰ τὸ ἐξετάσῃ γιαντρός. Διαπιστώνεται ἀδενίτις. Ἐνέργειες πολλές, πιστοποιητικά, τρεχάματα, παρακλήσεις γιὰ τὴν εἰσαγωγή στὸ Πρεβαντόριο. Σήμερα ἡ μικρούλα ἔκει πιά, παρακολουθεῖ τὸ σχολεῖο της καὶ περιμένει κάθε φορὰ ἀνυπόμονα στὸ ἐπισκεπτήριο, τὴν καλὴ δεσποινίδα, πού ἔγινε ἡ δεύτερη μαννούλα της.

Ἡ φιλοξενία, ἡ κατ' ἐξοχὴν αὐτὴ ἑλληνικὴ παράδοσις, πού μὲ τὸ ἔνδυμα τοῦ Χριστιανισμοῦ γίνεται μεγαλειώδης, ἔγινε ἀφορμὴ γιὰ τὸ σύνδεσμο τῆς οἰκογενείας τῆς φτωχογειτονιάς, μὲ τὴν οἰκογένεια τῆς κεντρικῆς Ἀθήνας.

Μὲ δάκρυα στὰ μάτια οἱ γονεῖς τῆς Σταυρούλας ζητοῦν ἀπὸ τὴν καλὴ κυρία, πού τόσο στοργικὰ κράτησε 15 ἡμέρες τὸ κοριτσάκι τους μὲ τὰ 4 ἄλλα δικά της παιδάκια, νὰ τοὺς βοηθήσῃ θετικώτερα. Ὁ πατέρας εἶναι ἀνεργὸς καὶ στεροῦνται καὶ τὸ ψωμάκι.

— Θὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ. Μὴν στενοχωρῆσθε. Πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ βοηθήσῃ. Θέλω ὅμως καὶ τὴ δική σας προσευχή, γιατί τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι εὐκόλο.

Στὸ ἄκουσμα αὐτὸ τὰ κεφάλια καὶ τῶν δύο χαμήλωσαν. Ἐμειναν γιὰ λίγο ἄφωνοι.

— Κυρία, θὰ πέση κερανόσ νὰ μᾶς κάψῃ. Δὲν μᾶς ἀκούει ἐμᾶς ὁ Θεός.

Δὲν χρειάστηκε πολὺ, γιὰ νὰ συνεννοηθοῦν οἱ δύο μητρικὲς καρδιές. Ὁ ἔνοχος πατέρας τίς κοίταζε συντετριμμένος.

— Πρέπει νὰ τακτοποιήσετε τὴν θέσι σας. Ν' ἀποκαταστήσετε τὴν τιμὴ τῶν παιδιῶν σας.

Μιά παράνομος συμβίωσις 11 ἐτῶν, ἔχει γίνε πιά καθεστῶς σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώ-

πους, πού ἔχουν ἀτονίσει καὶ δὲν μποροῦν νὰ κινηθοῦν. Ἡ εἰλικρίνεια ὅμως καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πού τοὺς δείχνεται τοὺς ξυπνάει.

Χρειάζεται κόπος πολὺς καὶ χρήματα, πού δὲν ὑπάρχουν, γιὰ νὰ ἔλθῃ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις εἰς πέρας, γιατί εἶναι ἀρκετὰ μπλεγμένη. Τίποτε ὅμως δὲν εἶναι ἀδύνατον ὅταν μιλάει ἡ Ἀγάπη.

Οἱ περιπτώσεις τοῦ πόνου, πού ἀνακλύπτει κανεὶς στοὺς πλημμυροπαθεῖς, εἶναι τόσες πολλές, ὥστε φθάνει στὸ σημεῖο νὰ διερωτηθῇ: Ἐστρεπε ἄραγε νὰ ἔλθῃ τὸ πλῆγμα αὐτό, γιὰ νὰ δοῦμε ὅτι τόσος κόσμος ὑποφέρει, λίγο πιὸ μακρυνά μας;

Ἐπάρχουν ὑπόγεια ἐκεῖ, πού μυρίζουν ἀκόμη μοῦχλα, καὶ δὲν ὑπάρχουν χρήματα γιὰ μιὰ ὑγιεινότερη κατοικία. Ἐπάρχουν παιδιά καχεκτικά, χαλκοπράσινα, πού ἀλητεύουν. Ἐπάρχουν ὄρφανὰ, πού διατρέχουν ἠθικὸς κινδύνους, ὑπάρχουν γονεῖς φυματικοί, ὑπάρχουν οἰκογένειες πού πεινοῦν.

Σὲ ὦρα, πού κανεὶς δὲν περιμένει, ἔφθασαν οἱ ἐπισκέπτριες σ' ἓνα ἀπομακρυσμένο σπίτι κοντὰ στὸ ρέμα, στὸ Μπουρνάζι. Σ' ἓνα τραπέζι ἔτρωγαν 8 παιδιά, χυλὸ βρασμένο, μέσα σ' ἓνα κομμάτι χαρτί, γιατί πιάτα δὲν ὑπῆρχαν. Οἱ μητέρες τους, πού ἦσαν ἀδελφές, τὰ παρέστεκαν πονεμένες.

— Ἦταν τὸ τελευταῖο ἄλευρι πού εἶχα ἀπόψε καὶ εἶπα τῆς ἀδελφῆς μου νὰ φέρῃ καὶ τὰ δικά της παιδιά, γιατί ἐκεῖνη δὲν εἶχε τίποτε. Αὐτὴ εἶναι ἡ μοῖρα μας. Ὡς πότε ὅμως θὰ κρατήσουμε; Οἱ ἄνδρες μας δὲν ἔχουν δουλειά. Αὔριο τί θὰ γίνῃ;

Τί διαβεβαίωσι ἔχει νὰ δώσῃ κανεὶς σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὸ αὔριο;

Σῆμα κινδύνου, γιὰ τὴν κατάστασι πού ἐπικρατεῖ στὰ χωριὰ στέλλουν συνέχεια οἱ δάσκαλοι.

Τὰ παιδιά, γυμνά, ξυπόλυτα, νηστικά, περπατοῦν μέσ' τὸ χιόνι κρατώντας μιὰ ζεστὴ πατάτα στὰ παγωμένα τους χεράκια. Στὸ καλάθιακι τους ὑπάρχει λίγο ψωμάκι καὶ κρεμμύδι πού «τυρώνει», καθὼς λένε χαρακτηριστικά.

Γι' αὐτὰ τὰ παιδιά καὶ τίς οἰκογένειές τους ἐτοιμάσθηκαν ἐφέτος 60 δέματα, μὲ εἶδη ρουχισμοῦ, βιβλία, παιγνίδια, τετράδια καὶ καραμέλλες, πού εἶναι εἶδος πολυτελείας γιὰ τὸ χωριό.

Στά ευχαριστήρια γράμματα που κατέφθασαν, εκδηλώνουν την ευγνωμοσύνη τους, γιατί υπάρχουν άνθρωποι στην Αθήνα, που μπορούν να σκέπτονται τα παιδιά του χωριού. Απ' αυτά τα γράμματα παραθέτομε μερικά αποσπάσματα.

Στη Λουτροπηγή Καρδίτσας οργανώθηκε ειδική γιορτή για το δέμα.

«Η διανομή έγινε μιὰ Κυριακή στο σχολείο, όπου συγκεντρώθηκαν γονείς και μαθηταί. Η δλη εκδήλωση έλαβε έφορταστική ατμόσφαιρα. Έγινε κατάλληλη δμιλία. Τα παιδιά τραγούδησαν. Οί μαθηταί είναι 97. Πήραν οί πιό άποροι. Η αγάπη σας μίλησε στις καρδιές μικρών και μεγάλων. Συνεκινήθησαν πολύ. Έθαύμασαν που και οί έπιστήμονες θυμούνται και τὰ μικρά χωριουδάκια».

Μιὰ στοργική προσπάθεια πόση χαρά μπορεί να δώσει σ' ανθρώπους που την στερούνται.

Η δασκάλα από το Μαυροματίον Ίθώμης, μάς γράφει:

«Δέν δύναιμι να περιγράψω την χαράν των μαθητών δια τὰ όρραία παιγνιδάκια, τὰ ρουχαλάκια, τὰ ύποδήματα και τὰ γλυκίσματα. Ας είναι εις γνώσιν όλων ήμών ότι ούτε ή σοφία, ούτε αί γνώσεις, ούτε άλλαι συναφείς αλήθειαι είναι δυνατώτεραι άπό την αγάπην του Χριστού».

Στο Νηριαγωγείον Μηλοχωρίου Πτολεμαίδος με το δέμα έγινε σωστό πανηγύρι:

«Η χαρά που έννοιωσαν τὰ παιδιά παίρνοντας το δωράκι τους ήταν κάτι το πολύ συγκινητικό. Αλλα χτυπούσαν τὰ χεράκια τους, άλλα χόρευαν και τραγουδούσαν. Το καθένα με τον τρόπο του άφηγε να εκδηλωθί το βάθος της χαράς που έννοιωθε. Ίδίδως με τὰ παιγνιδάκια και τίς καραμέλλες έκαναν τρέλλες. Είναι τόση ή στέρσις των ανθρώπων έδώ στο χωριό, που αυτή σας ή αγάπη έκανε πολλά ματάκια να δακρύσουν από χαρά και συγκίνηση».

Πόση όμως δέν είναι και ή χαρά της δασκάλας, που ζή καθημερινά το δράμα των

παιδιών της υπαίθρου και παλεύει με τόσες δυσκολίες. Ένα γράμμα από το Φωτολείβος της Δράμας, μάς μιλάει γι' αυτήν:

«Το δέμα σας έδωσε πολλή χαρά σ' όλο το σχολείο. Τα μάτια των παιδιών που έπαιρναν ρούχα έλαμπαν από χαρά, σαν να ήθελαν να πούν χίλια ευχαριστώ, σ' αυτούς που εργάσθησαν, για να ζεστάνουν τὰ σκελετωμένα σωματάκια τους. Την άλλη ήμέρα έφύρεσαν τὰ καινούργια τους και ήλθαν με καμάρι στο σχολείο.

Δεχθήτε τὰ θερμά ευχαριστώ όλων των μαθητών και πιό πολύ τὰ δικά μου, γιατί χάρηκα διπλά. Έσείς έκοπιάσατε, έθυσιάσατε χρόνο, κοήμα, δυνάμεις, για ν' απολαύσω εγώ τη χαρά. Πράγματι χαιρείται κανείς όταν βλέπη τους γύρω του και μάλιστα τους μαθητάς του να χαιρώνται».

Ας άκούσουμε κι' ένα μαθητή από τον Κλειτό Εύρυτανίας:

«Σας ευχαριστούμε για τὰ πολύτιμα δώρα σας, τ' άπαραίτητα για μάς τώρα που έχουμε πρωτοφανή χειμώνα με πολύ κρύο και πάγους. Μας έφοδιάσατε όλους μ' ένα μάλλινο ρουχαλάκι, για να μην κρυώνουμε και με τετράδια και μολύβια και παιγνιδάκια, που εμείς αδυνατούμε ν' αγοράσουμε. Αναγκασόμαστε να μην φάμε τ' αυγά που τὰ έχουμε ανάγκη και να τὰ πάμε στο μπακάλη, για να πάρουμε τετράδια και μολύβια για το σχολείο... Η χαρά μας δέν περιγράφεται στο φτωχό αυτό χαρτί».

Οί ευχαριστίες δέν τελειώνουν. Σ' όλα τὰ γράμματα εκδηλη ή χαρά και ή συγκίνησης, για τη μικρή προσφορά. Δέν εκάλυφθησαν βέβαια οί ανάγκες με το δέμα. Ζεστάθηκε όμως ή παγωμένη καρδιά και αναζωογονήθηκε ο οργανισμός. Γιατί ή Αγάπη είναι μετάγγισις ζωής. Κι' αυτή τη μετάγγισι της ζωής, ζητούν οί πρόσφυγες άπό το Παραπέτασμα, οί φτωχογειτονίες με τους πλημυροπαθείς και τ' άπομακρυσμένα χωριά μας.

ΔΥΟ ΑΝΘΡΩΠΟΙ — ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ

Τὸν περασμένον Φεβρουάριον ἔγινε τὸ μεγάλο κατόρθωμα τοῦ Ἀμερικανοῦ ἀστροναύτου Γκλέν πὸν ἔκαμε τρεῖς φορές τὸν γῦρο τῆς Γῆς μετὰ τὸ Διαστημόπλοιο, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὑπὸ τὰ βλέμματα ἑκατοντάδων δημοσιογράφων καὶ φωτορεπόρτερς καὶ ἄλλων εἰδικῶν καὶ τὸ ὅποιον διὰ τῆς τηλεοράσεως τὸ παρηκολούθησαν εἰς ὅλας τὰς φάσεις του καὶ μετὰ πολλὴν ἀγωνίαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα (Μάϊον) ὁ Ρώσος ἀστροναύτης Τιτώφ πὸν ἔκαμε πέρυσι τὸ ἴδιο ταξίδι διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ μετὰ πολλὴν μυστικότητα ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον, ἐπεσκέφθη τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου συνηγήθη μετὰ τὸν Γκλέν καὶ συνειργάσθη μετὰ αὐτὸν καὶ ἄλλους εἰδικούς διὰ θέματα ἐρεῖνης τοῦ Διαστήματος.

Εὐχάριστος ἡ συνάντησις καὶ ἡ συνεργασία τῶν εἰδικῶν, μάλιστα ἐκείνων πὸν θέλουν νὰ ταξιδεύσουν εἰς τὴν Σελήνην, τὸν Ἄρηνα ἢ τὴν Ἀφροδίτην. Θὰ ἦτο δὲ εὐκαταῖον, ἂν ἡ συνεργασία αὕτη ἐγίνετο ἀφορμὴ, μαζὴ μετὰ τὸσας ἄλλας εὐκαιρίας, διὰ τὴν συναδέλφωσιν τῶν λαῶν καὶ τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῶν προβλημάτων πὸν ἀναφύονται. Ὅμως οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι ἀντιπροσωπεύουν δύο διαφορετικούς κόσμους ἀπὸ ἀπόψεως ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ πλοῦτου, ἀπὸ σκοπιᾶς κοσμοθεωρίας. Ὁ Γκλέν διαθέτει τὴν πείραν καὶ σύνεσιν τοῦ ἀνθρώπου πὸν σκέπτεται, ὅταν ὁμιλῇ καὶ ὁμιλεῖ ἐλευθέρως, ἐκφράζων ἐκεῖνα πὸν σκέπτεται. Ὁ Τιτώφ δὲν φαίνεται νὰ διατυπώη ὅ,τι σκέπτεται ἢ μᾶλλον λέγει καὶ ἐπαναλαμβάνει φράσεις ἀφελοῦς φανατισμοῦ, ὅπως τὰς ἐκφράζει ἡ κατευθυντήριος καὶ εὐθυγραμμισμένη σκέψις τῆς πατρίδος του. Ἐξ ἄλλου ἀπορρίπτει μεταφυσικὰς ἀληθείας ἀκαταλύτου κύρους καὶ δογματίζει προφανῶς, κάμων μεταφυσικὴν,

τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος καταδικάζει.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐδήλωσε (6-5-62) τὰ ἑξῆς: «Δὲν εἶδα οὔτε Θεόν, οὔτε ἀγγέλους εἰς τὸ ταξίδι μου περὶ τὴν Γῆν. Οὔτε μᾶς ἐβοήθησε κανεὶς Θεὸς νὰ κατασκευάσωμε τὸ πρῶτο μας διαστημόπλοιο. Τὸ σκάφος κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ μας. Δὲν πιστεύω εἰς τὸν Θεόν. Πιστεύω εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν δυνάμιν του, εἰς τὰς δυνατότητας καὶ εἰς τὴν λογικὴν του».

Ἄς διαβάσωμεν ἄλλην μίαν φοράν τὴν ἀνωτέρω δήλωσιν τοῦ Τιτώφ καὶ ἄς σκεφθῶμεν περὶ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως τοῦ Ρώσου κοσμοναύτου. Κατόπιν ἄς συγκρίνωμεν τὰ λόγια του, μετὰ τὰ ἀκόλουθα λόγια τοῦ Γκλέν πὸν εἶπε μετὰ 4 ἡμέρας: «Ὁ Θεὸς εἰς τὸν ὅποιον προσευχομαι δὲν εἶναι τόσο μικρὸς, ὥστε νὰ ἀνέμενα νὰ τὸν συναντήσω εἰς τὸ Διάστημα».

Καὶ τὸν περασμένον Δεκέμβριον ἐν ὄψει τοῦ ταξιδίου ὁ Γκλέν εἶχε γράψει τὰ ἑξῆς: «Ἐκεῖνο πὸν με στηρίζει περισσότερο εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἔχω πλήρη πεποίθησιν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀποστολήν μου καὶ εἰς τὸ τεχνικὸν ὕλικόν, πὸν θὰ χρησιμοποιηθῇ κατ' αὐτήν. Ἐπίσης ἔχω πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς ὅλους ἐκείνους πὸν ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ προγράμματος ἐξερευνήσεως τοῦ Διαστήματος τῆς χώρας μας. Ἐπὶ πλέον ὁρμῶμαι ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν μου θρησκευτικὴν πίστιν». Θαυμάσιος συνδυασμὸς ἀπόψεων καὶ λόγων καὶ καλῶς κατοχυρωμένη σκέψις καὶ συλλογιστικὴ ἱκανότης, πὸν προδίδουν ἄνθρωπον ὄριμον καὶ ἄρτιον.

Ἄλλαι δύο εἰκόνες ἀπὸ τοὺς δύο ἀνθρώπους τῶν δύο κόσμων. Ἐδημοσιεύθησαν πρὸ καιροῦ εἰς τὸ ρωσικὸν περιοδικὸν «Θρησκεία καὶ ἐπιστήμη» αἱ ἑξῆς ἀπόψεις τοῦ Τιτώφ: «Δὲν συνήντησα τὸν Θεόν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιστροφῆς μου περὶ τὴν Γῆν... Ἐγὼ εἰς τὸ Διάστημα οὐδένα

παρασχεθῶν εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ ἀφοπλισμοῦ».

γ) Ἀντίκτυπος ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ὁ ἀφοπλισμὸς θὰ ἐγείρῃ ταυτοχρόνως καὶ γενικά προβλήματα διατηρήσεως πρωτίστως τοῦ ἐπιπέδου τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, καὶ εἰδικὰ προβλήματα προσαρμογῆς εἰς τὰς μὴ στρατιωτικὰς ἀνάγκας.

Ἐν τούτοις, ἡ ἀναγκαία ἀνακατάταξις τῶν παραγωγικῶν πηγῶν θὰ εἶναι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀπλῶς καὶ μόνον μία περίπτωση τοῦ φαινομένου τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ μεταστροφή ἡ ὁποία συνέθη μετὰ τὸν δευτέρου παγκόσμιου πόλεμου ἦτο μεγαλυτέρα καὶ συνεπήγχετο ταχύτερα μεταβίβαση τῶν οἰκονομικῶν πόρων παρ' ὅσων θὰ χρειασθῆ ὁ ἀφοπλισμὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος. Μεγάλαι στρατιαὶ ἀπεστρατεύθησαν χωρὶς σημαντικὴν αὔξησιν τῆς ἀνεργίας εἰς πλείστας χώρας.

Παρ' ὅλα ταῦτα, καὶ ἐσωτερικῶς καὶ διεθνῶς, οἱ εἰδικοί τονίζουν ὅτι τὰ ἔθνη πρέπει νὰ προπαρασκευασθοῦν νὰ λάβουν τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς διευκόλυσιν τῆς ἀνακατατάξεως τῶν πηγῶν καὶ νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν διὰ τοῦ εἰς τὸ ἐλάχιστον περιορισμοῦ τῶν συνεπειῶν μιᾶς τοιαύτης προσωρινῆς ἀλλαγῆς.

δ) Ἀντίκτυπος ἐπὶ τῆς ἐργασίας. Ἡ ἔκθεσις περαιτέρω ἀναφέρει ὅτι «ὑποθετικαὶ μελέται» βρασιθεῖσαι ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως ὅτι αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι θὰ ἀντικατασταθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου δι' ἠξυμμένων δαπανῶν δι' ἄλλα εἶδη ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἰσηγοῦνται ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν συντόμου ἀφοπλισμοῦ 6 ἢ 7 τοῖς ἑκατὸν ὀλοκλήρου τοῦ δυναμικοῦ ἐργασίας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ 3-4 τοῖς ἑκατὸ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου θὰ πρέπη νὰ εὑρουν πολιτικὴν ἐργασίαν ἢ νὰ ἀλλάξουν ἀπὸ μίαν ὁμάδα βιομηχανιῶν εἰς ἄλλην.

Ἀπαντήσεις ἀπὸ χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐμφαίνουν ὅτι ἡ ἀναλογία τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἶναι τώρα περιορισμένη λόγω ἐλλείψεως ἐργασίας, καὶ ὅτι αὕτη δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἐὰν ἀνθρωπίνῃ δύναμις ἀπεδεσμεύετο ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἀπασχολήσεων.

Ἀπαντήσεις ληφθεῖσαι ἀπὸ κυβερνήσεις μὴ κατευθυνόμεναι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως οἰκονομίας ἀναφέρουν ὅτι δὲν θὰ παρουσιασθῆ δυσκολία εἰς τὸ νὰ ἀπορροφηθοῦν αἱ ἀποδεσμευθησόμεναι χεῖρες. Εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν π. χ. ἡ ἀπορρόφησης ἀποστρατευθησομένων ἀνδρῶν θὰ ἀντιμετωπισθῆ εὐκόλως διὰ τῆς αὐξανόμενης ζήτησεως χειρῶν εἰς τὰς ταχέως ἀναπτυσσομένας ἀνατολικὰς ἐπαρχίας. Ἡ κατασκευὴ νέων βιομηχανικῶν κέντρων εἰς τὴν ἀραιοκατοικημένην Σιβηρίαν ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην ἐργασίας ἣτις δυσκόλως ἀντιμετωπίζεται διὰ τῶν ἐντοπιῶν πόρων. Οὕτω ἐνδεχόμενος ἀφοπλισμὸς θὰ παρεχῶρει τὰς ἀπαιτούμενας ἐργατικὰς χεῖρας.

Εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας, συμφώνως πρὸς τὴν ἔκθεσιν, «ὁ ἀφοπλισμὸς θὰ ἀποδεσμεύσῃ ἕξον συνάλλαγμα μᾶλλον, παρὰ ἐργάτας βιομηχανίας». Ἐν τούτοις θὰ ἐλευθερώσῃ καὶ μέλη τῶν ἐνόπλων δυνάμεων μὲ ἀρκετὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν τὰ ὁποία θὰ ἀπορροφηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀναπτυσσομένην ἀγορὰν καὶ θὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς τὰ σχέδια τῆς κοινοτικῆς ἀναπτύξεως.

ε) Διεθνεῖς οἰκονομικὰ σχέσεις. Ὁ ἀφοπλισμὸς θὰ ἐξῆ εὐμενῆ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν σχέσεων, συνεχίζει ἡ ἔκθεσις. Πράγματι ἡ πολιτικὴ ἄνεσις, ἡ ὁποία θὰ συνοδεύῃ ἕνα διεθνὲς πρόγραμμα ἀφοπλισμοῦ θὰ συνεπάγεται ὅτι τὰ ἔθνη ἦσαν πρόθυμα νὰ ἀναθεωρήσουν τὰς οἰκονομικὰς τῶν σχέσεις. Ἡ χαλάρωσις τῆς διεθνούς ἐντάσεως θὰ παρδείξῃ ὑγιὰ βάσιν διὰ τὴν μείωσιν τῶν ἐμπορικῶν φραγμῶν καὶ τὴν τροποποίησιν τῶν ὑπαρχουσῶν ἐμπορικῶν συμφωνιῶν. Σπουδαία συνέπεια τούτου θὰ ἦτο ἡ οὐσιώδης ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῶν κομμουνιστικῶν κρατῶν καὶ τοῦ ἐλευθέρου κόσμου.

στ') Βοήθεια πρὸς οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐὰν καὶ μόνον ἕνα κλάσμα τῶν πόρων ποῦ θὰ ἀποδεσμεύοντο διὰ τοῦ ἀφοπλισμοῦ ἀφιερῶντο δι' οἰκονομικὴν βοήθειαν θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν ἠξυμμένον εἰσόδημα εἰς τὰς πτωχοτέρας χώρας τοῦ κόσμου. Ὁ ἀφοπλισμὸς καὶ ἡ αὐτὸν συνοδεύουσα χαλάρωσις τῆς διεθνούς ἐντάσεως θὰ καλυτερεύσῃ τὰς προοπτικὰς

διά μεγαλύτεραν διεθνή δρασιν εἰς τὸ πεδῖον τῆς οἰκονομικῆς βοηθείας.

ζ') Κοινωνικαὶ συνέπειαι τοῦ ἀφοπλισμοῦ. Εἰς ἓνα ἀφωπλισμένον κόσμον αἱ κυβερνήσεις ἀσφαλῶς θὰ δώσουν προτεραιότητα εἰς κοινωνικοὺς σκοπούς, ὅπως ἡ πρόοδος τῆς παιδείας, τῆς υἱγείας, τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ ἡ πολιτιστικὴ ἐξέλιξις. Ἡ ἐπιστημονικὴ συνεργασία καὶ αἱ τέχναι θὰ ὠφεληθοῦν ἐπίσης ἀπὸ τὰς ἠϋξημένας διεθνεῖς ἀνταλλαγάς.

Μία γενικὴ πρόοδος δύναται νὰ ἀναμένεται εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ζωῆς καὶ ἡ ὅλη προοπτικὴ τῆς ζωῆς θὰ εἶναι λαμπρότερα, ἰδίως διὰ τοὺς νέους πού ἐτοιμᾶζονται διὰ τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν οἰκογένειαν. Ἡ ὑπο-

χρεωτικὴ στρατιωτικὴ θητεία μὲ τὰ ψυχολογικά, ἠθικὰ καὶ ὕλικα κακὰ θὰ ἐκλείψῃ.

Ἀπὸ τὴν σύντομον αὐτὴν ἀνάλυσιν τῆς εἰδικῆς ἐκθέσεως τῆς ὁμάδος τοῦ Ο.Η.Ε. πού εὐσυνειδήτως ἐμελέτησε τὰς συνεπείας ἑνὸς παγκοσμίου ἀφοπλισμοῦ προκύπτει ὅτι τὰ ἀγαθὰ μιᾶς τοιαύτης ἐπιτυχίας θὰ ἀνακαινίσουν τὴν ζωὴν τοῦ πλανήτου μας. Ἦδη ἡ ψυχὴ του φλέγεται διὰ μίαν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ ἡ φωνὴ του προσπαθεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ κλίμα τῶν διεθνῶν διασκέψεων ἐπὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ ταφὴ ἅπαξ διὰ παντὸς τῶν πολεμικῶν ἰαχῶν εἰς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος.

A. N. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΣ ΠΟΥΜΕ

Ἄδερφέ μου,
μὴ μοῦ μιλάς γιὰ τοὺς ἀσήμαντους θανάτους!
Γιὰ τὰ δάκρυα πού χύθηκαν, πάνω σὲ τάφους ἀγαπημένων!
Γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ ἀπείρου, πού τρομάζει τὴ σκέψη μας!
Γιὰ ὅλα τὰ χτέσ πού γίνονται ὄνειρο
στὴν ἀνθρώπινη φαντασίᾳ μας!
Μὴ μοῦ μιλάς γὰ κείνους πού κοιμήθηκαν
μὲ σταυρωμένα χέρια
καὶ χρόνια, αἰῶνες τώρα περιμένουν ἤρεμα
τις Ἄναστασιμες καμπάνες νὰ ἠχήσουν!
Ἄν θές πές μου μιὰ ἱστορία, πού συγκινεῖ.
Γιὰ τὸ σκοτάδι, πές μου, πού σκέπασε τὶς πολιτεῖες μας!
Γιὰ τὰ πλοῖα, πού βούλιαξαν
δίχως νὰ συναντήσουν μιὰ τρικυμιά!
Γιὰ τὰ πουλιὰ πού χάθηκαν μέσα στὴ θύελλα!
Γιὰ τὶς ἀμετρες στρατείες τῶν ἀνθρώπων
πού ἔφυγαν, χωρὶς νὰ ἐλπίζουν σὲ τίποτα!
Γὰ τοὺς ἄλλους πού ζοῦν, χωρὶς νὰ περιμένουν τίποτα!
Γι' αὐτοὺς μίλησε ἀδερφέ μου ἀγαπημένε!
Γιὰ τὰ ποτάμια, πού ξεράθηκαν στὴν κοίτη τους!
Τ' ἀηδόνια, πού πέθαναν σὲ κλουβιά αἰχμαλωσίας!
Γιὰ τὰ σπασμένα φτερά τῶν Ἄγγέλων!
Τὰ σθησμένα μάτια τῶν πεινασμένων παιδιῶν!...
Μὴ μοῦ μιλάς, λοιπόν, γιὰ τοὺς ἀσήμαντους θανάτους!
Γιὰ τὸ μεγάλο θάνατο ὅς ποῦμε, ἀδερφέ
πού ἔρχεται σιγά, σιγά ἀνεπάντεχο σαράκι,
στοιχειὸ κατόπιν κουλουριάζεται ἐντός μας
καὶ ἀφανίζει ὅ,τι πολύτιμο κρατᾶ
στὰ δύο τῆς χέρια, ἡ ἀνθρώπινη καρδιά μας!

ΝΙΚΟΣ ΚΑΜΒΥΣΗΣ

(Ἄπ' τὴ συλλογὴ: ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ)

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΣ ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ἄγαπητέ κύριε Διευθυντά,

Μεταξὺ 12ης καὶ 15ης Ἀπριλίου συνήλθε κατὰ πρῶτον πρωτοβουλίας τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰταλῶν Δικονομολόγων Διεθνὲς Συνέδριον δικονομολόγων ἐν Βενετίᾳ εἰς τὴν νῆσον San Giorgio Magiore καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ γνωστοῦ Κοινοφελοῦς Ἰδρύματος Cini εἰς ὃ ἐκλήθησαν καὶ μετέσχον ἐκπρόσωποι (Καθηγηταὶ Πανεπιστημίων, Δικασταὶ καὶ Δικηγόροι) μεγάλου ἀριθμοῦ κρατῶν καὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων καὶ ἐκ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἔτι Συγκροτήματος καὶ ὅπερ ὡς ἐκ τούτου θὰ ἦδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς παγκόσμιον. Ὁμιλῶν κατὰ τὴν ἑναρξὴν τοῦ Συνεδρίου ὁ ἕτερος τῶν κορυφαίων Ἰταλῶν καὶ εἰς ἐκ τῶν πρώτων δικονομολόγων ἐν γένει ὁμότιμος Καθηγητῆς τῆς Δικονομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης Fr. Carnelutti ἐπὶ τῶν σκοπῶν καὶ τῆς δικαιολογίας τοῦ Συνεδρίου καὶ τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Δικονομίας γενικῶς ἀνέφερε μεταξὺ ἄλλων ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ βιβλίον τῆς Πίστεως, ἀλλὰ καὶ τὸ βιβλίον τῆς ἀληθοῦς Ἐπιστήμης. Ἀνεφῆρθη εἰδικῶς προκειμένου νὰ ἐξηγήσῃ τὴν εἰδικωτέραν φύσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν κανόνων τοῦ δικαίου καὶ ἰδίᾳ τῆς Δικονομίας καὶ τὴν ἐπιστημονικότητα τῆς Νομικῆς Ἐπιστήμης καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἐπιστήμης τῆς Δικονομίας εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην Γ 8) ἀναφερόμενον διάλογον τοῦ Θεανθρώπου πρὸς τὸν Νικητόν: «Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει» καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως καὶ εἰς τὸ συμβάν τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν Ἐκατόνταρχον καὶ προσεπάθησε νὰ συνδέσῃ πάντα ταῦτα πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ δικαίου. Δὲν πρόκειται νὰ ἀναπνευθῇ νῦν ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ οὔτε νὰ γίνῃ κριτικὴ ἐπὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἀπόψεων τούτων. Ἴσως τοῦτο γίνῃ εἰς τὸ μέλλον καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν «Ἀκτινῶν». Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπηθῇ εἶναι ἅπ' ἐνός ἡ πίστις, μετὰ τῆς ὁποίας ἐπιστήμων τῆς ἐκτεθείσης δυνάμεως καὶ ἀθθεντίας ὁμίλει ὑπὸ τὸ ἐκτεθὲν πνεῦμα ἐπὶ ἐνός τόσον ἐνδιαφέροντος ἐπιστημονικοῦ προβλήματος καὶ ἐνώπιον ἀκροατηρίου τῆς ἀνωτέρου μνημονευομένης συνθέσεως καὶ ἅπ' ἐτέρου ἡ προσοχὴ καὶ ὁ σεβασμός, μεθ' ὧν τὸ ἀκροατήριον παρηκολούθει τὰ λεχθέντα, ὡς

καὶ ἡ ἐντύπωσις, ἡ ὁποία προεκλήθη ἐκ τούτων, ὡς ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν παρατεταμένων χειροκροτημάτων ἅτινα ἐκάλυψαν τὸ τέλος τῆς εἰσαγωγικῆς ταύτης ἀνακωνώσεως τοῦ πολιοῦ ἐπιστήμονος, ἐκ τῶν ὁποίων εὐχερῶς ἠδύνατό τις νὰ διαγνώσῃ τὴν ὁμόφωνον ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ἀκροατηρίου, τὸ ὁποῖον ἀπρητίζετο ἀπὸ εἰδικῶς ἐπιστήμονας, μὴ ὄντας ἱεροκήρυκας καὶ μὴ ἀνήκοντας εἰς ἱεροστολισκὴν τινα ἔνωσην ἢ (λεγόμενον) Χριστιανικὸν Σωματεῖον ἢ εἰς ἄλλην παρεμφερῆ ὀργάνωσιν, ἀλλ' ἐμπνευσμένους ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔφεσιν καὶ ἔχοντας ἀπλῶς τὸ ἐλάχιστον ὄριον τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῆς διαθέσεως νὰ ἀκούσῃν καὶ νὰ κρίνουν ψυχραίμως.

Τὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ξηρῶς ἐκτιθεμένων γεγονότων δυνάμενα νὰ συναχθοῖν συμπεράσματα καὶ ἄλλας κρίσεις, προτιμῶ νὰ μὴ διατυπώσω, ἀλλ' ἀφήνω εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ πράξῃ τοῦτο.

Μετὰ πολλῆς ἀγάπης

Γ. Θ. ΠΑΜΜΟΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

★

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

ΠΑίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ σχετικὸν πρὸ καιροῦ δημοσίευσάσας, θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω τὴν μεγάλην σημασίαν ποῦ ἔχει καὶ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνας Ὀρθοδόξους ἡ μεγάλη θεολογικὴ ἀνθισις, ποῦ παρατηρεῖται στὶς μέρες μας στὸ ἔξωτερικό, ὄχι μόνον ἀπὸ Καθολικῆς καὶ Προτεσταντικῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Ὀρθοδόξου. Ἐχει πλέον γίνῃ συνείδησις στὴ Δύσι, ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία ἀποτελεῖ μὴ ζωντανὴν παρουσίαν, ποῦ ἔχει κατὰ τὸ οὐσιαστικὸν νὰ πῇ. Αὐτὸ τὸ δείχνουν καὶ οἱ ἀλληπάλληλες ἐκδόσεις ὀρθοδόξων βιβλίων ποῦ γίνονται ἐκεῖ.

Εἶναι δὲ κρίμα, ποῦ στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστὴ ἡ τεραστία αὐτῆ προσφορά τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων τοῦ ἔξωτερικοῦ. Θὰ ἄξιζε κατὰ νὰ μεταφράζεται ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ἄν οἱ «Ἀκτίνες» ἀνελάμβαναν μὴ σχετικὴ πρωτοβουλία δὲν θὰ ἦταν κατὰ τὸ πολὺ σημαντικόν;

Μὲ ἐντελῶς δὲ ἰδιαιτέραν χαρὰ θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω τὶς δύο τελευταῖες σχετικῆς ἐκδόσεις τῆς Ἀδελφότητος «Ζωῆς». Ὁ π. Gillet εἶναι ἕνας ἔξοχος συγγραφεὺς κ' ἂν ἐκτὸς ἀπὸ τὸν «Ἰησοῦ» καὶ τὸ «Πάτερ ἡμῶν» μεταφράζοντο καὶ ἄλλα του ἔργα, θὰ ἦταν μὴ τεραστία προσφορά πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

Μὲ τιμῇ

Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ

Ὁ π. P. T. DE CHARDIN

Ἄγαπηταί «Ἀκτίνες»,

Μὲ ἀφορμὴ τὸ δημοσίευμα Pierre Teilhard de Chardin, τοῦ περασμένου μηνός, θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω ὅτι, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔργο τοῦ π. Teilhard εἶναι διεθνῶς γνωστὸ καὶ ἡ σκέψις του θέμα συνεχῶν συζητήσεων καὶ μελετῶν—πλήρη βιβλιογραφία μπορεῖ νὰ βοηθῇ κανεὶς στὸ ἔργο τοῦ Claude Cuenot: Pierre Teilhard de Chardin, Les grandes étapes de son evolution, Paris, Plon, ἂν καὶ ἔκτοτε ἔχομεν συνεχῶς καὶ νέα δημοσιεύματα—στὴ χώρα μας ἂν δὲν εἶναι τελείως ἄγνωστο, εἶναι ἐλάχιστα γνωστὸ. Νομίζω ὅτι ἐκτός ἀπὸ μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἔργο του, ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ «Πανόραμα συγχρόνων ἰδεῶν», καὶ ἓνα μικρὸ ἄρθρο ποὺ βρίσκεται στὸ ἔργο τοῦ κ. Κ. Μεραναίου: «Προοίμια» πουθενὰ ἄλλου δὲν εἶχε γραφῆ τίποτε.

Ὅσο γιὰ τὴν πίστι τοῦ π. P. T. de Chardin θὰ εἶχα νὰ παρατηρήσω τὰ ἀκόλουθα: Σὲ μιὰ διεξοδικὴ καὶ ἐπισημασμένη μελέτη του μὲ θέμα: «Le Christ du P. T. de Chardin, ποὺ δημοσιεύθηκε στὴ Revue de Theologie et de Philosophie IV 1959, ὁ George Crespy ὄχι μόνον δὲν ἀμφιβάλλει γιὰ τὴν βαθειὰ χριστιανικὴ πίστι τοῦ Ἰησοῦτου πατρός, ἀλλὰ μιλάει καὶ γιὰ κάποιον μυστικισμό τοῦ κορυφαίου ἐπιστήμονος, γεγονός ποὺ δὲν ἀρνοῦνται καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὄχι προτεστάνται ἀλλὰ καὶ ρωμαιοκαθολικοί. Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῶν κακοδοξιών θὰ παρατηροῦσα τὰ ἑξῆς: Ἡ σκέψις τοῦ π. T. ἀποτελεῖ, καὶ δὲν ἀμφιβάλλει κανεὶς γι' αὐτὸ, ἓνα πραγματικὰ νέο «ἀνοιγμα» γιὰ τὴν ἀνθρώπινη σκέψις, καὶ εἶναι πολλὸ φυσικὸ μερικὰ σημεῖα τῆς νὰ ξενίζον καὶ ἄλλα πάλι νὰ εἶναι ὄντως ἐσφαλμένα. Πρέπει ὅμως νὰ μὴ μᾶς διαφεύγει τοῦτο, ὅτι ἂν εἶναι ἀρχετοὶ αὐτοὶ ποὺ βρίσκουν ἀρχετὲς τίς κακοδοξίες στὸ σύστημα τοῦ π. T. τίποτε τὸ νέο δὲν ἔγινε ἀποδεκτὸ ἀπὸ ὅλους πάντοτε καὶ χωρὶς ἐπιφυλάξεις, ἴσως ὄχι ἄδικα βέβαια ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἄλλο θέμα. Θὰ ἀναφέρω τὴν περὶ Θεοῦ ἀπόδειξι τῆς «ἕκτης ὁδοῦ» τοῦ Jacques Maritain, ποὺ ἀποτελεῖ προσπάθεια συμπληρώσεως τῆς ἀποδείξεως τῶν πέντε «ὁδῶν» τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινυάτου, καὶ ἡ ὁποία θεωρεῖται ἀπὸ πολλοὺς ὡς πανθειστικὴ. Καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ J. Maritain εἶναι ὁ κριωτέρως ἐκπρόσωπος τοῦ νεοθωμισμοῦ, τῆς φιλοσοφίας δηλαδὴ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσης θὰ ἀναφέρω τίς ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ Gabriel Marcel, τοῦ γνωστοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ ὑπαρξιστοῦ φιλοσόφου, γιὰ τὴν πε-

ρὶ ἀτελεσματοῦ (désespoir) θεοῦ τῆς φιλοσοφίας του, ὡς τῆς βιωματικῆς ἀφετηρίας γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς συναντήσεως τῆς ὑπάρξεως μὲ τὸν ὑπερβατικὸν κόσμον. Ἀκόμα τίς πολλὰς ἐπιφυλάξεις ποὺ ἔχομε ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι γιὰ πολλὰς θέσεις τοῦ N. Berdiaeff, ὅπως π. χ. περὶ τοῦ θεοῦ Μηδενός, περὶ τῆς Σοφίας ὡς τῆς Παρθένου, κ. ἄ. καὶ τῆς σοφιολογικῆς σχολῆς τῶν Ρώσων. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναφέρω γιὰ νὰ τονίσω τοῦτο, ὅτι ἂν καὶ ἡ σκέψις τοῦ π. T. ἔχει ἀρχετὲς θέσεις ὄχι σωστές, τὸ ὅλο πνεῦμα καὶ τὸ ὅλο θεμέλιό τῆς εἶναι ἀκραιφνῶς χριστιανικόν.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν

ΣΤΑΥΡΟΣ Κ. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

★

ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΟΤΙ...

Τὴν 17ην Ἀπριλίου 1962 ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας Καλαβρύτων μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Χωροφυλακῆς Καλαβρύτων, ἐπεσκέφθησαν τὸ χωριὸν Μποντιᾶ;

Ἡ ἐπίσκεψις (σημειώσατε ἀναρρίχσεις εἰς ἀπόκορμιμον μονοπάτι ἐπὶ τριῶν περὶπου) τῶν δύο ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας μὴ ἀποσκοποῦσα εἰς ἔλεγχον ἢ ἐπιθεώρησιν, ἐκινήθη καθαρῶς ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην.

Τὸ Μποντιᾶ εἶναι ἓν ἀπ' τὰ ὄρεα καὶ ἐντελῶς ἀπομονωμένα κ' ἐγκαταλειμμένα χωριά τῆς μαρτυρικῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων. Δὲν ἔχει ἱερέα, στερεῖται συγκοινωνίας καὶ ἱατρικῆς περιθάλψεως. Κανεὶς ποτὲ δὲν σκέφθηκε νὰ τοῦ παρασταθῆ, ἴσως γιὰτὶ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ φαντασθῆ ἑκεῖνος ποὺ δὲν ἔζησε, ἔστω γιὰ λίγες στιγμῆς, τὴν ἀθλιότητα τῶν κατοίκων του.

Ὁ ἀνθρωπος ὅμως ποὺ τὸ χρέος ἔφερε γιὰ πρώτη φορὰ ἐκεῖ, συγκινήθηκε βαθειὰ κ' ὑποσχέθηκε πῶς γρήγορα θὰ ξανὰ γυρίσῃ. Ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὴν ἐπιθεώρησιν ἔγινε παντοῦ ὁ σαλπικτικὴς τῆς δυστυχίας ποὺ ἀντίκρουσε. Τὴν φωνὴν του τὴν ἀκούσαν κυρίες Φιλικῶν Κύκλων τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ τὴν 17ην Ἀπριλίου, πιστὸς στὸ λόγον τοῦ ξαναεπισκέπτεται τὸ Μποντιᾶ, φέροντας μαζί του τοὺς καρποὺς τῆς Ἀγάπης.

Τὰ 33 δυστυχισμένα παιδάκια τοῦ σχολείου πῆραν ἀπὸ ἓνα ζευγάρι ὀλοκαίνουρκα παπούτσια, ἀπὸ ἓνα ὠραῖο πουλόβερ, ἀπὸ δύο ζευγάρια κάλτες, καραμέλλες, εἰκονίτσες, τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Ἡ Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ» καὶ μολύβια.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τὸ χωριὸν αὐτὸ συναπαντιόταν μὲ τὴν Ἀγάπην.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΑ ΛΑΘΡΟΒΙΑ ΕΝΤΥΠΑ

Πρέπει νὰ προκαλέσῃ τὴν ἄμεση καὶ σοβαρὴ προσοχὴ τῶν ἀφοδίων—ὄχι μόνον τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πνευματικῶν ὀργανώσεων—μιά θετικὴ καὶ ἐμπειριστατωμένη, γι' αὐτὸ καὶ πρὸ ἀνησυχητικῆς, ἔρρευνα, πρὸς ἔκαμε τὸν τελευταῖο καιρὸ ὁ διευθυντὴς τοῦ Προτύπου Γυμνασίου Πειραιῶς κ. Α. Καρανικόλας.

«Ἡ ἔρρευνα ἀπεκάλυψε—γράφει ὁ κ. Καρανικόλας—τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν γνωστῶν εἰς τοὺς μαθητὰς περιοδικῶν καὶ φυλλαδίων. Οἱ ἀναγραφόμενοι τίτλοι ὑπερβαίνουν τοὺς 130 διὰ τὰ περιοδικὰ καὶ 120 διὰ τὰ φυλλάδια. Μὲ ἄλλας λέξεις ὑπάρχει μία σημαντικωτάτη εἰς ἀριθμὸν ἐκδοτικῆς, λαθρόβιος κατὰ τὸ πλεῖστον, παραγωγή, ἡ ὁποία ἐπηρεάζει τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τῆς νεολαίας μας».

Τὸ κακὸ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτῃ κούλας τάξῃ τοῦ γυμνασίου καὶ μεγαλύνει, ἀντὶ νὰ λιγοστεύῃ, μὲ τὸ ἀνέβασμα τῶν τάξεων. Στὴν τρίτῃ τάξῃ λ. χ. τὸ ποσοστὸ τῶν κοριτσιῶν πρὸς διαβάξουν αὐτὰ τὰ «λαθρόβια» ἐντυπα φθάνει στὰ 60% καὶ τῶν ἀγοριῶν στὰ 100%, ἐνῶ τὰ ἀντίστοιχα ποσοστὰ τῶν μαθητριῶν καὶ μαθητῶν πρὸς διαβάξουν σχολικὰ περιοδικὰ κατακυλοῦν στὰ 6% καὶ στὰ 33%!

Διαπιστώσεις βαθύτατα ἀποκαρδιωτικῆς καὶ ἀνησυχητικῆς, πρὸς χαρακτηρίζουν καὶ ἀποδείχνουν μὲ τὸν ἀπτότερο καὶ ἐντονώτερο τρόπο τὴ φοβερὴ διαβρωτικὴ καὶ διαστροφικὴ ἐπίδρασις, πρὸς τὰ ὑποὺλα καὶ ἐπιτήδεια αὐτὰ ἐντυπα ἔχουν «στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ζωὴ τῆς νεολαίας μας». Καὶ εἶναι τόσο μεγάλος καὶ σοβαρὸς ὁ κίνδυνος, πρὸς ἀναρωτιέται κανεὶς μὲ κατὰπληξῃ καὶ ἀνησυχία: Μὰ δὲν τὸν βλέπουν λοιπὸν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀρόμδιοι καὶ δὲν αἰσθάνονται τὸ καθήκον ν' ἀντιδράσουν, ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν ἐξουδετέρωσίν του;

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΑΤΟΡΙΟ ΤΟΥ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ»

Ἐπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια ἀπ' ὅτου χάσαμε ἀπὸ ἀνάμεσά μας τὸν ἄπεροχο καὶ θανμάσιο Βερίτη, νιώσαμε καὶ πάλι ζωντανὴ τὴν ἀγνὴ καὶ εὐγενεὴ παρουσίαν του καὶ χαρήκαμε τὴ μεγαλόπνοη καὶ ζωογόνα ποιήσιν του. Γιατὶ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν παρουσίαν ἀνακάλεσε καὶ ἔφερε στὴν ψυχὴν μας καὶ στὸ πνεῦμα μας, καὶ μ' αὐτὴν τὴν ποιήσιν γέμισε καὶ θέρμανε τὴν καρδίαν μας ἡ ἐμπνευσμένη, ὠραία καὶ ἀπόλυτα ἐναρμονισμένη μὲ τὸ ὑψηλὸ ποιητικὸ περιεχόμενον μουσικῆ τῆς Ἑλένης Ν. Οἰκονομοπούλου. Ὁ «Κοινωνικός» τοῦ Βερίτη, ἡ μεγαλειώδης αὐτὴ ποιητικὴ σύνθεσις, πρὸς δονεῖται βαθύτατα ἀπὸ τὸν ἱερό παλμὸ τῆς πίστεως καὶ ὑψώνεται

σὲ ἀνώτερες, σὲ θεῖες πνευματικῆς σφαίρες, βῆκε στὴ μουσικὴ τῆς Οἰκονομοπούλου τοὺς πρὸς ταυριαστοὺς καὶ ἄξιους τόνους, τὴν πρὸς κατάλληλη καὶ δυνατὴ ἔκφρασις, πρὸς ἀπετέλεσαν μαζί τῆς μίαν πλήρη—μῖαν ιδεώδη θὰ μποροῦσε νὰ πῇ κανεὶς—πνευματικὴ ἐνότητα.

Ἐτσι ποιήσιν καὶ μουσικὴ, συντονισμένες καὶ συνταυτισμένες, χάρισαν τόση συγκίνηση καὶ τόση ἔξαρσις στοὺς ἀκροατῆς, ὥστε νὰ νιώθουν βαθιὰ καὶ ἀληθινὰ τὸν ἄρμονικὸ καὶ ἀξεχώριστο σύνδεσμον τῶν στίχων καὶ τῶν ἠχῶν, τῶν ρυθμῶν καὶ τῶν τόνων, νὰ τοὺς δηγῆ ἄπαλα σὲ μίαν ἀληθινὴν μυσταγωγίαν, στὴν ἱερὴ μυσταγωγίαν τῆς Θεῖας Κοινωνίας, πρὸς εἶνα ἀκριβῶς τὸ νόημα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ «Κοινωνικοῦ», ὥπως τὸν ἐνεπνεύσθη καὶ τὸν ἐξέφρασε ὁ Βερίτης καὶ ὥπως τὸν ἔνωσε καὶ τὸν ἔψαλε ἡ Οἰκονομοπούλου.

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ὁρατορίου στὴν αἴθουσα τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» μὲ τὴν διεύθυνση τῆς συνθέτιδος ἦταν ἀναμφισβήτητα ἀρίστη, τόσο ἀπὸ τὴν χορωδία καὶ τὴς δύο κορυφαῖες τῆς, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν κυρία Ν. Μπογιατζόγλου-Πισσάνου, πρὸς συνῴδευε στὸ πιάνο. Γι' αὐτὸ συγκάρομε καὶ εὐχαριστοῦμε τὴν «Εὐσέβεια» πρὸς ὀργάνωσε τὴν ὠραία καὶ ὑψηλὴν αὐτὴν ἐκδήλωσις.

ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Ἡ Διεθνὴς Ἐκθεσις Θεσσαλονίκης, μὲ τὴν ἀπόφασίν τῆς νὰ ἐγκαινιάσῃ καὶ ἐκθεσις ἑλληνικῶν ἐκδόσεων ἀπὸ τὴν ἐφετινὴν περίοδο, ἐπεκτείνει πολὺ ὀρθὰ τὸν πνευματικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ τομεὰ τῆς, πρὸς ἄρχισε μὲ τὴν καθιέρωσις τῆς Ἑβδομάδος τοῦ Κινηματογράφου, καὶ ἀνταποκρίνεται σὲ μίαν ἀνάγκη. Μὲ τὴν ἐκθεσὴ τῶν ἑλληνικῶν ἐκδόσεων δὲν θὰ γίνεταί μόνον μὴ εὐπρόσωπη καὶ σκόπημη παρουσίασις τῶν πνευματικῶν ἐπιτευγμάτων τῆς χώρας σὲ διεθνή κλίμακα, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐξυψηρετῆται σημαντικὰ ἡ πλατύτερη κυκλοφορία τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου. Καὶ εἶναι βέβαια ἀτονόητο ὅτι μὲ τὴν ἄμιλλα πρὸς θὰ προκληθῆ ὄχι μόνον ἀνάμεσα στοὺς ἐκδότες, ἀλλὰ καὶ ἀνάμεσα στοὺς συγγραφεῖς, θὰ σημειωθῆ ἀσφαλὸς σημαντικὴ πρόοδος τόσο στὴν καλλιτεχνικὴ ἐμφάνισιν τῶν βιβλίων, ὅσο καὶ στὴν ποιότητα τοῦ πνευματικοῦ τοὺς περιεχομένου.

Στὴν ἐφετινὴν ἐκθεσὴ θὰ παρουσιασθοῦν, ὅπως διαβάσαμε, μόνον λογοτεχνικὰ βιβλία (ποίησις, μυθιστόρημα, διήγημα, θέατρο, ταξιδιωτικῆς ἐντυπώσεως, δοκίμιον, μελέτη καὶ βιογραφία), πρὸς ἔχουν ἐκδοθῆ τὴν τελευταία τριετία. Καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ ἦταν μίαν ἀναγκαῖα καὶ χρησιμὴ δοκιμὴ στὴν ἀρχὴ τῆς ἐκθέσεως γιὰ τὴν ἀπόκτησις πείρας καὶ μεθόδου. Ἄλλὰ πιστεύομε ὅτι σύντομα θὰ ὀλοκληρωθῆ ἡ ἐκθεσις μὲ

τὴν προσθήκη καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν βιβλίων, ἴσως μάλιστα καὶ ἔργων τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, ὥστε νὰ προβάλλῃ καὶ νὰ ἐκπροσωπῇ ὅσο τὸ δυνατόν πλατύτερα καὶ πληρέστερα τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

«ΤΩ ΚΑΙΡῷ ΕΚΕΙΝῶ...»

Θά μού συγχωρεθῆ, ἐλάττω, ἡ ἐπιθυμία—ἡ ἀδυναμία ἴσως—νὰ δώσω ὁ ἴδιος μερικὲς κατατοπιστικὰς πληροφορίες γιὰ τὸ νέο μου βιβλίον, πὺν κυκλοφόρησε αὐτὲς τὲς μέρες μετὸν τίτλο «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ...». Περιέχει τρία διηγήματα, πὺν εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες καὶ ἀναφέρονται σὲ τρεῖς μεγάλες μαρτυρικὰς μορφὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ: τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον, τὸν ἱερεὺς Πολύκαρπον τῆς Σμύρνης καὶ τὸν Δημήτριον καὶ Νέστορα τῆς Θεσσαλονίκης.

Μὲ τὰ διηγήματά μου αὐτὰ δὲν ἐπιδιώκω νὰ δώσω βίους ἀγίων, ἀλλὰ νὰ ἀναπλάσω τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, καὶ μέσο στὸ πλαίσιον αὐτὸ νὰ τοποθετήσω χαρακτηριστικὰ καὶ ἀντιπροσωπευτικὰς μορφὰς ἐμπνευσμένων καὶ μεγάλων μαρτύρων, πὺν θυσιάζουν ἀδίστακτα τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴν πίστη τους καὶ τὰ ἰδιαιτὰ τους.

Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν πρόθεσις ἔδωσα πρὶν ἀπὸ τρία περίπου χρόνια τὸν «Κυριανὸν τὸν μάγο» τῆς Ἀντιοχείας. Μὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα καὶ τὴν πρόθεσις ἔχω ἔτοιμα καὶ δύο ἄλλα ἔργα: τὸν «Συνέσιον τὸν Κυρηναῖον»—τὴν ὑπέροχην ἐκείνην πνευματικὴν καὶ χριστιανικὴν μορφήν τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πέμπτου αἰῶνα—καὶ τὸ «Γύρω ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ», πὺν θέλει νὰ παρουσιάσῃ καὶ νὰ φωτίσῃ διάφορες ἀφανεῖς καὶ ταπεινὰς μορφὰς, πὺν ἐμφανίζονται γιὰ λίγες στιγμὰς στὰ Εὐαγγέλια κοντὰ στὸν Ἰησοῦ, τὸν νιώθουν καὶ τὸν πιστεύουν, ἀλλὰ περνοῦν καὶ χάνονται τὸ ἴδιον ἀφανεῖς καὶ ταπεινὰς.

Προσπαθῶ ἔτσι ὄχι μόνον ν' ἀνατακοριθῶ σὲ μιὰν ἀνάγκη τῆς ψυχῆς καὶ νὰ ἐκπληρώσω ἕνα πνευματικὸν χρέος, ἀλλὰ καὶ νὰ φέρω μετὰ τὴς μικρὰς μου δυνάμεις στὴν Ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν κάποιαν πνοήν καὶ κάποιες ἀκτίνας ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεὸς νὰ με βοηθήσῃ νὰ ὑπηρετήσω αὐτὸν τὸν ὑψηλὸν καὶ δύσκολον σκοπὸν.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΕΙ ΤΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Εἶναι τόσο ἐκπληκτικὴ ἡ πληροφορία, πὺν διατάζουμε—δὲν θέλουμε μᾶλλον—νὰ τὴν πιστέψουμε. Τὸ Κράτος ἔχει θεσπίσει, ὅπως εἶναι γνωστὸ, μερικὰ βραβεῖα γιὰ λογοτεχνικὰ καὶ θεατρικὰ ἔργα, γιὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ ἔτσι καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς λογοτέχνες καὶ τοὺς θεατρικοὺς συγγραφεῖς. Ἀλλὰ ἐνῶ μετὰ τὸ ἕνα χέρι

τοὺς παραδίδει τὰ βραβεῖα, μετὰ τὸ ἄλλο τοὺς παίρνει πίσω τὰ 30-35% ὡς φορολογία!

Ἔτσι—ἂν ἡ πληροφορία εἶναι, ὅπως λέγεται, ἀληθινή—τὰ βραβεῖα μοιράζονται σὲ δύο ἴσα σχεδὸν μέρη: τὸ ἕνα γιὰ τὴν πνευματικὴν προσφοράν τοῦ συγγραφέα· τὸ ἄλλο γιὰ τὴν στενοκεφαλιά τῆς κρατικῆς γροφειοκρατίας! Καὶ πραγματικὰ εἶναι τόσο θαυμαστὴ αὐτὴ ἡ στενοκεφαλιά, πὺν ἀξίζει ἀληθινὰ νὰ τιμηθῆ καὶ μετὰ μεγαλύτερον ἀκόμα βραβεῖον!

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΡΜΗΛΙΤΙΣΣῶΝ

TOY GEORGES BERNANOS

Οἱ «Διάλογοι Καρμηλιτισσῶν» δὲν εἶναι ἀπλὲς συζητήσεις μοναχῶν, ἀλλ' ἔκφρασις τῆς ἀγωνίας τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως μπρὸς στὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ πνεύματος. Ἄν ἡ μοναστικὴ ζωὴ μᾶς δίνῃ σὲ ἀπόλυτον βαθμὸν τὴν αἰματηρὴν πάλην τῆς ψυχῆς γιὰ τὴν κατὰ κτησιν τοῦ ἀπολύτου καὶ τῆς ἀρετῆς, ἂν σκοπὸς τοῦ μοναστηριοῦ εἶναι ἡ προσευχὴ, αὐτὸ δὲν σημαίνει πὺν τὸ θέμα τοῦ Bernanos δὲν ἀπευθύνεται στὸν κόσμον· γιὰτὶ καθένας μας θεληματικὰ ἢ ἀθέλητα κυφορεῖ τὴν τιτανικὴν πάλην τοῦ μεταφυσικοῦ ἄγχους.

Εἶτε δεχθῆς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἶτε ἀπορρίψῃς τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ στὴς ἰδιότητες τῆς εὐλικρινείας, τῆς περιουσιολογίας, τῆς εὐθύνης, τῆς ἐντιμότητος, τῆς ἀγάπης, ὅλα κέρδη ἀπὸ τὴν δογμασία τῶν ἀμφιταλαντεύσεων. Ἄρνησις σημαίνει δειλία, φηγὴ, ἀπομάκρυνσις. Ἄλλ' ὅσο ἀπομακρύνουσαι ἀπὸ τὴς ἠθικὰς ἀξίαις, τόσο τῶν ἐριννῶν οἱ ἕλακτες καὶ τῶν κοράων οἱ κρωγμοὶ θὰ περιπλέκουν τὴν πορεία καὶ θ' ἀναστατώνουν καὶ τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα τῆς νευρικῆς ἰσορροπίας. Ἡ ἀρνησις ὀδηγεῖ στὴν ὑπερέντασι τῆς παραφροσύνης. Ἡ κατάφρασις πάλι δὲν εἶναι λύσις μόνον μᾶς στιγμῆς. Δὲν ἀποτελεῖ ἔκφρασις ἀρχικοῦ ἐνθουσιασμοῦ μετὰ συνέπειαν τὴν ἀκοπήν βάδιον σὲ ἕλην γνωστίαν. Κατὰφρασις σημαίνει σύγκρουσις μετὰ μεταφυσικὸν κακόν, πὺν διαθέτει κέντρα δηλητηριώδη, μυστικά, σημαίνει προβλεπτικότηταν, πρωτοτυπία, ἀνανέωσι. Ἡ κατάφρασις κερδίζεται κάθε μέρα, κάθε στιγμῆ. Ὁ χθεσινὸς ἀγωνιστὴς ἀχρηστεύεται σήμερον, ὁ ἀρχαῖος μαθητὴς γίνεται παλιὸς σήμερον. Γιὰτὶ τὸ πνεῦμα ἀπαιτεῖ θυσίαν καὶ ἡ θυσία προῦποθέτει ἡρωισμόν, πὺν δὲν εἶναι τόσο προσφιλεὴς στὴν ἀνθρώπινην ψυχολογία, πὺν ῥέπει στὴν τυποποίησιν.

Εἶναι ἰδιαίτερα τραγικὰ εἰς τελευταῖαις στιγμῆς τῆς ἡγοιμένης τοῦ Καρμηλίου. Σ' ὅλην τὴν ζωὴν ἐτοιμάζετο νὰ ἀντιμετωπίσῃ νη-

φάλα τὸν θάνατο, σ' ὅλη τῆς τῆ ζωῆ προσήχετο καὶ φιλοσοφοῦσε πάνω στὸν θάνατο. Κι' ὅταν ἡ παρουσία τοῦ πῦρε τὸ σχῆμα τῆς βεβαιότητος, τότε ἐκείνη λιποψύχησε, σκανδαλίσθηκε. Πέθανε παλεύοντας νὰ παρατείνῃ λίγο τὴ ζωὴ τῆς, νὰ περιοσῶσθ τὸ σαρκίο τῆς. Ἡ ἀφύπνισις τοῦ θηρίου τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἔκανε μπρὸς στὰ μάτια τῶν ἐκπλήκτων μοναχῶν συγκλονιστικὴ ἐπίδειξι δυνάμεως.

Ὁ Βερνανος δὲν μᾶς ἐνοχλεῖ μὲ τὴν καλογερικὴ ἀτμόσφαιρα, μέσα στὴν ὁποία, μᾶς τυλίγει. Γιατί δὲν μιλοῦν καλογριές, μιλοῦν ἄνθρωποι. Δὲν μιλοῦν ἄνθρωποι, ὑποφέρουν ἄνθρωποι. Ὁ Βερνανος ἔκανε τὴν ὑπεράνθρωπη προσπάθεια νὰ μᾶς μεταδώσῃ λίγο ἀπὸ τὸ μεταφυσικὸ ρίγος. Πολλές φορές παραπονούμεθα πὼς εἴμαστε δυστυχισμένοι, γιατί μᾶς λείπουν λεφτά, δόξα, καλοπέραση. Ἡ δυστυχία μας ὅμως πηγάζει πρὸ πολλὴ ἀπὸ τὴν δικὴ μας ἀρνησι γιὰ τὸ ἠθικὰ τέλειο. Τὸ νὰ φτάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸ εἶναι ἡρωικὸ ἀγώνισμα. Τὸ νὰ ἀρνηθῆ τὸν Θεὸ εἶναι παραφροσύνη. Ὁ πρῶτος σταυρὸς ἔχει σύντροφο τὴν ἐλπίδα, ὁ δεῦτερος τὴν ἀπελπισία. Ὅμως ποτὲ ὁ ἴδιος ἄνθρωπος δὲν μένει σταθερὰ στὴν ἴδια γραμμὴ πορείας. Ἡ ἀντίφρασις εἶναι στοιχεῖο, πρὸ τὸν χαρακτηρίζει. Ἐξάφρσις ἀποτελεῖ ἡ ἀδελφὴ Μαρία τῆς Ἐνσαρκώσεως πρὸ ἐμπνέει στὶς μοναχὲς δύναμι, σταθερότητα καὶ θάρρος. Ἐνα στοιχεῖο λείπει ἀπὸ τὸν ἡρωικὸ τῆς χαρακτηρᾶ ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἐλπίδος, πρὸ νὰ μετουσιώνεται σὲ χαρὰ.

Τὰ πρόσωπα τοῦ Βερνανος εἶναι ἀληθινὰ, πειστικά, ἀνθρώπινα. Στὸ ἔργο του μᾶς παρουσιάζει γνήσιες ψυχολογικὲς καταστάσεις. Κάθε χαρακτηρᾶς διατηρεῖ τὴν ἰδιουπία του μὲ τὶς ἰδιαίτερες ψυχολογικὲς του ἀντιδράσεις. Ὅλοι ὅμως ὑποφέρουν ἀπὸ τὸ σταυρὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Βερνανος εἶναι πικρὰ τραγικός. Ἡ χαρὰ δὲν φαίνεται πουθενά ἄλλως τὴν μαντεύομε στὴν τελευταία σκηνὴ τὴν ὥρα τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως. Αὐτὴ ἡ αἰσθητὴ ἀπουσία ἀποτελεῖ τὴν τραγικότητα τῆς σύγχρονης χριστιανικῆς σκέψως.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΟΔΙΟΣ

*

ΕΝΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΡΑΤΟΡΙΟ

Μὲ συγκινεῖ πάντα κάθε ἐκδήλωσις τέχνης πρὸ δὲν γίνεται γιὰ λόγους οἰκονομικοῦς, ἢ γιὰ ἱκανοποίησι φιλοδοξιών μὲ ἐπιδείξεις, ἢ γιὰ ἐπαγγελματικὲς ἐπιδιώξεις, ἀλλὰ μονάχα

ἀπὸ αἰσθητικὴ ἀνάγκη ἐπικοινωνίας μὲ κάτι ἄνωτερο μὲ μέσο τὴν τέχνη, πάνω ἀπὸ τὴν τύρβη καὶ τὴν πεζότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. «Ὅν ἐπ' ἄρτω μόνον ζήσεται ἄνθρωπος». Παρόμοιαι ἐκδηλώσεις τέτιας αἰσθητικῆς ἀνάγκης παρουσιάζονται, δυστυχῶς, σπάνια στὸν τόπο μας, σὲ μερικὸς κύκλους φιλομοσῶν πρὸ σχηματίζου μικρὲς μουσικὲς ὁμάδες γιὰ νὰ κάνουν μουσικὴ μέσα στὰ σπίτια τους, παίζοντας ἔργα μουσικῆς κἀμερας, δηλαδὴ κουαρτέτα, κοιντέτα, τρία, συνάτες βιολιού καὶ πιάνου κ. ἄ. Ὅσο περισσότερο παρουσιάζονται σ' ἕνα τόπο τέτιες μουσικὲς ἐκδηλώσεις, τόσο περισσότερο φανερόνεται πὼς ριζώνει ἡ τέχνη μέσα στὶς ψυχὲς σ' αὐτὸν τὸν τόπο.

Γι' αὐτὸ δέχτηκα μὲ χαρὰ τὴν πρόσκληση νὰ παρακολούθω τὴν ἐκτέλεση ἐνὸς ὄρατορίου ἑλληνικοῦ, γραμμένου ἀπὸ Ἑλληνίδα συνθέτρια γιὰ σολίστες καὶ γυναικεία χορωδία τῆς Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος «Εὐσέβεια» μὲ συνεργασία χριστιανικῶν ὀρθοδόξων σωματείων. Ὅμοιῶ πὼς μ' ὄλο πρὸ πῆγαινα βέβαια μὲ τὴν εὐχαρίστηση πρὸ μου προκαλεῖ κάθε τέτια μουσικὴ προσπάθεια, ἀλλὰ καὶ μὲ κάποιο ἐνδοιασμὸ γιὰ τὴν ἐκτέλεση, γιατί ἤξερα πὸσο δύσκολο εἶναι νὰ σταθῆ καλὰ μιὰ χορωδία ἐρασιτεχνικὴ, ὡς σύνολο πρέπει νὰ πῶ πὼς ἡ ἐκτέλεση μὲ ἱκανοποίησε ἀληθινὰ. Τὸ ὄρατόριο «Κοινωνικός», εἶναι ἔργο Ἑλληνίδας μουσικοῦ. Τῆς δ. Ἑλένης Οἰκονομοπούλου, μέλους τῆς Ἀδελφότητος «Εὐσέβεια». Εἶναι γραμμένο πάνω σὲ στίχους τοῦ ποιητῆ Γ. Βερίτη μὲ θέμα τὴ θεία Μετάληψη. Ἡ συνθέτρια μόρφωσε τὴ χορωδία ἀπὸ 32 κοπέλλες, μέλη χριστιανικῶν σωματείων, ὅπως τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων καὶ συνοδεύονταν στὸ πιάνο ἀπὸ τὴν κ. Πισσάνου, πτυχιούχο τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν. Ἡ ἐκτέλεση, πρὸ τὴ διεύθυνε μὲ πολλὴ ζωντάνια ἡ δ. Οἰκονομοπούλου, ἔδειξε πὸσο σοβαρὰ ἐργάστηκαν. Ὁ ρυθμὸς στερεὸς, ὁμογένεια στὶς φωνές, χωρὶς αὐτὸ πρὸ παρατηρεῖται σχεδὸν πάντα σὲ ἐρασιτεχνικὲς χορωδίες, νὰ προσπαθῆ κάθε φωνὴ νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὶς ἄλλες. Ἐγινε μιὰ δουλειὰ παστρική, σοβαρὴ, πρὸ θὰ ἐξελιχτῆ ἀκόμα, θὰ γίνῃ ἐντατικώτερα ἐκφραστικὴ. Γιατί πιστεύω πὼς οἱ νέες αὐτὲς ἐργάζονται γιὰ τὴν τέχνη μὲ ἀγάπη καὶ νιώθουν πὼς τελειοποιώντας τὸ ἔργο πρὸ ἀνέλαβαν ἐξυτηρετοῦν τὸ θεῖον.

ΑΥΡΑ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΓΕΝΙΑ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ένας φίλος μου ἔλεγε πρὸ ἡμερῶν γιὰ τὸ παιδευτικὸ βᾶθος, πὸν προσέδωσαν στὴν ἔλευθερία οἱ ἄρχαῖοι Ἕλληνες.

Παρουσίασαν τὴν ἔλευθερία ὄχι μόνον ὡς δυνατότητα ἔκλογης ἀρχόντων ἢ κριτικῆς πολιτικῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς ζωτικὸ χῶρο τοῦ πνεύματος. Μὲ τὸν Σόλωνα μάθαμε τὴν δημοκρατία, μὲ τὸν Σωκράτη μάθαμε τὸν ἄνθρωπο στὴν πνευματικὴ του ὑπόστασι. Οἱ Ἕλληνες δὲν διέξευξαν, ἀλλ' ἐταύτισαν τὴν ἔλευθερία μὲ τὴν δημοκρατικὴ ἀνησυχία. Ἐλεύθερος δὲν εἶναι ὁ ἀρνητὴς τῶν ἀξιών, ἀλλ' ὁ ὁδοιπόρος τοῦ πνεύματος. Ἄρνητος σημαίνει «ὑβριν», ἀλαζονικὴ στάσι, πὸν μάχεται τὰ ἀνθρώπινα στοιχεῖα. Ἀποδοχὴ σημαίνει ἀξιολογικὴ ἐμβάθυνσι καὶ αὐτοσυνειδησία. Ὁ Ἕλληνας πρῶτος μὲσα στὴν ἱστορία εἰσχωρεῖ στὴν ἀνθρωπίνῃ ὑπόστασι καὶ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν πνευματικὴ δημιουργία. Γιὰ πρώτη φορὰ ἡ ἔλευθερία καθίσταται χιμὸς ἑλληνικὸς.

★

Μεταφέρω τὴν κουνέντα φίλου μὲ τὸν ἑαυτὸ του, μετὰ σκληρῆ δοκιμασία πὸν πέρασε.

Ἡ γέννα τοῦ πνεύματος εἶναι ὀδυνερὴ καὶ θέλει δάκρυα καὶ ὑπομονή. Ἀφοῦ ἐμπιστεύηκες στὸν Θεό, τί μετανοῶνεις; Γιατί γυμνῶνεις τὴν λογικὴ σου ἀπὸ κάθε μεταφυσικὴ ἐρμηνεία; Κυβερνᾷ ἢ δὲν κυβερνᾷ ὁ Θεὸς τὴν καρδιά σου; Φαίνεται πὸς δὲν τὴν κυβερνᾷ, γιατί τοῦλάχιστες τὸ στόμα. Ὁ Θεὸς σιωπᾷ, ὅταν μιλάει ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ἰδιοτέλεια. Τὸ λάθος σου εἶναι ὅτι ξέχασες ὅτι εἶσαι πνευματικὸς ἄνθρωπος, πὸς πρέπει νὰ ἐμπιστεύεσαι στὸν Θεὸ καὶ μὲ ταπεινῶσι νὰ δέχεσαι κάθε ἔκβασι, πὸν ξεπερνᾷ τὴν θέλησί σου. Ἐμπασες μὲσα στὴν ψυχὴ σου τὰ ἀνθρώπινα μέτρα καὶ δρέπεις τώρα τὴν πικρία.

★

«Στὸ σχολεῖο Μπέρτζες Χίλ, κοντὰ στὸ Λονδίνο, δυὸ ἀγοράκια ἐπὶ ἑτῶν μῆχαν μὲ τὰ χέρια σὶς τσέπες στὸ ἀναγνωστήριο. «Ἐχεις σπᾶτα;», ρώτησε τὸ ἕνα. «Ἐχω ἕνα», ἀπήντησε τὸ ἄλλο. Κάντιζαν ἀρεμανίως, ὅταν ξαφνικὰ μῆχε μὲσα ὁ διευθυντὴς τους. «Γειά, Τζίμ!», τοῦ φώναξαν χαμογελώντας φιλικὰ. Ἀπαντώντας στὸν χαριετισμὸ τους μὲ εὐγενικό, ἀδιάφορο ὕφος, ὁ Τζαίμς Ἦοτ ἐξήγησε στὸν ἐπισκέπτη του: «τὰ παιδιά καντίζουν πάντα καὶ προτιμῶ νὰ τὸ ξέρω, παρὰ νὰ τὸ κάνουν κρυφά».

Ἐχει πολλὲς καινοτομίες τὸ σχολεῖο αὐτὸ! Οἱ μαθηταὶ πηγαίνουν σ' αὐτὸ ἢ τὸ σιάζουν,

διαβάζουν ἢ παρατοῦν τὰ βιβλία σύμφωνα μὲ τὶς ἀρέσκειες καὶ ἰδιοτροπίες τους. Λερώνονται, φιλιούνται ἢ βοΐζουν, σκέφτονται σωστὰ πάνω σὲ μιὰ θεωρία ἢ ἐπιζητοῦν ἀπίθανες λύσεις μὲ τὴν ἴδια εὐκολία καὶ ἔλευθερία.

Ἡ θεωρία τοῦ διευθυντοῦ τους εἶναι πολὺ ἀπλῆ(!). Δόσε στὰ παιδιά ἀπόλυτη ἔλευθερία καὶ θ' ἀποκτήσουν τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης! Τώρα τί μπορεῖτε νὰ περιμένετε ἀπὸ παιδιά πὸν ἔχουν σαφῆ χαρακτηριστικὰ τετυμποιῶσι εἶναι ἄξιο πολλῆς ἀπορίας. Μετὰ τέτοιες θεωρίες μὴ ἐκπλαγῆτε, ἀν οἱ ἐκθέσεις τῶν ἐπιθεωρητῶν εἶναι ἀρκετὰ κολακευτικὲς γιὰ τὸ σχολεῖο αὐτὸ! «Οἱ γονεῖς ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ στέλνουν τὰ παιδιά τους σὲ ὅποιοδήποτε σχολεῖο θέλουν, ἀρκεῖ αὐτὰ νὰ διδάσκωνται ἐκεῖ τὰ ἀπαραίτητα μαθήματα. Ἡ χῶρα μας εἶναι ἐλεύθερα».

Τὸ σχολεῖο ὅμως δὲν ἰδρύθηκε γιὰ νὰ ἱκανοποιῇ ἀνώμαλες προτιμήσεις γονέων, ἀλλὰ γιὰ νὰ διαπλάσῃ χαρακτῆρες σύμφωνα μὲ τὰ ἰδεώδη τοῦ ἔθνους. Ἀπὸ τὴν ὥρα πὸν ἡ ἐπαίθεια προσφέρεται ἄκαιρα ὡς λύσις ἀγωγῆς καὶ ἡ ἔλευθερία καθίσταται συνάνημο τῆς ἀσυδοσίας, τὸ ἔθνος χάνει τοὺς πνεύμονας τῆς υγιείας καὶ τῆς ἀνανεώσεώς του.

★

Μία καθημερινὴ ἐφημερὶς ἔκανε καμπαῖνια πάνω στὸ φαινόμενο τοῦ τετυμποιῶσι στὴν Ἑλλάδα (λέγε Ἀθήνα). Νέοι καὶ νέες χωρὶς ἀγωγή, χωρὶς ἰδανικὰ μὲ ὄνειρο τὴν θῆρα τοῦ «παραχορῆμα ἡδέος» σχηματίζουν συμμορίες, ληστεύουν γέροντες, πλαστογραφοῦν ταυτότητες, ἐπιτίθενται σ' ἀνύποπτους διαβάτες, πωλοῦν τὰ βιβλία τοῦ φροντιστηρίου, στὸ ὅποιο φοιτοῦν, ἀισχρολογοῦν κατ' ἀνυπόπτων γυναικῶν...

Ἰδιαιτέρη ψυχολογικὴ ἐπίδρασι ἀσκεῖ ἐπ' αὐτοὺς ἡ μέθη καὶ ὁ ἱλιγγος τῆς ταχύτητος, τὸ θέλητρο μᾶς ἐνστικτώδους ἔλευθερίας, ἡ γοητεία τῆς πρόσκαιρης ἐπιτυχίας καὶ ἐπιβολῆς, πὸν ἀπορρέει ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο. Ἀξίζει νὰ γραφῆ μία διατριβὴ γιὰ τὴν «ρόδα», τὸ νέο ἰδανικὸ τῆς νεότητος!

Ὅσο γιὰ τὰ ἀλλεπάλληλα κρούσματα τοῦ τετυμποιῶσι, αὐτὰ πρέπει νὰ ἐμβάλουν σὲ ζοφερὲς σκέψεις τοὺς γονεῖς γιὰ τὴν ἀδιαφορία τους καὶ τοὺς παιδαγωγούς γιὰ τὴν ποιότητα τῆς ἐργασίας των. Πολλοὶ γράφουν ἄρθρα προσαθώντας νὰ ἐξηγήσουν ψυχολογικὸς τὰ ἐγκλήματα τῆς νεότητος.

Πιθανόν νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ λόγοι πὸν νὰ δικαιολογοῦν μιὰ ἀνέντημη πράξι ἢ τὶς ἀνώ-

Γεωργίου Π. Κουσουλάκου. Καθηγητοῦ ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης: «Ἡ θεώρησις τοῦ καθόλου ἐν τῇ δικαίῳ», Ἀθήναι 1960.

Ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ συμβολὴ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν προβλημάτων τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου, τῆς μεθοδολογίας καὶ τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς ἐπιστήμης τῶν νόμων εἶναι ἀνυχώρως τόσον περιορισμένη, ὥστε ἐργασία, ὅπως ἡ παρούσα καὶ ἡ ἐπακολούθησασα αὐτὴν τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ ἔνδον βίος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἠθικὴ, τὸ δίκαιον καὶ οἱ λοιποὶ κανόνες συμπεριφορᾶς», Ἀθήναι 1961, ἐκτὸς τῆς ἰδίας τῶν ἀξίας, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ τὴν χωρεῖσθαι καὶ ὡς μία ἑλληνικὴ παρουσία εἰς τὸν ὅρον αὐτὸν τῆς ἐρεύνης. Ὁ σ. ἐπιλαμβάνεται ἐνὸς θέματος, τὸ ὁποῖον, καθ' ὃν τρόπον ἀναπτύσσεται, κατατο-

πίζει ὡς πρὸς μίαν σημαντικὴν πλευρὰν τῆς μεθόδου τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ στοχασμοῦ ἐν γένει καὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου εἰδικώτερον. Χρησιμοποιεῖ ὁ σ. τὸν ἀριστοτέλειον ὅρον τοῦ «καθόλου», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ «καθ' ἕκαστον», προκειμένου νὰ καθορίσῃ τὴν συνολικὴν καὶ ὄχι τὴν τμηματικὴν θεώρησιν τοῦ ἐρευνημένου πεδίου καὶ ἐνῶ ὁ ὅρος «διάσκεψις» χρησιμοποιεῖται ἀναφορικῶς πρὸς τὴν συνολικὴν θεώρησιν, ὁ ὅρος «ἐπίσκεψις» ἀναφέρεται εἰς τὴν θεώρησιν τοῦ μέρους.

Ἡ ἀνάπτυξις προχωρεῖ ἐκ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν, μὲ εἰδικὴν προβολὴν τῆς προσφορᾶς τῆς ἀρχαίας διανοήσεως, πρὸς τὸ δίκαιον, εἴτε ἐν σχέσει πρὸς τὴν δόμησιν αὐτοῦ (νομοθεσία κ.λ.π.), εἴτε ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐρμηνείαν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν του. Εἰς τὸν τομέα τῆς θεολογίας τῶν κανόνων τοῦ

μαλες συνειδησιακῆς ἀντιδράσεις ἐνὸς προσώπου, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ ἀποτελέσουν συγχωροχάρτι. Νέοι μὲ ζωντάνια, ἐμφύια, ἐπινοήσεις ἔπλεον εὐθύνης γὰρ τὶς πράξεις τους καὶ πρέπει νὰ τιμωροῦνται παραδειγματικῶς. Ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν τιμωρίαν δὲν ἀσκεῖται ἀγωγή.

Ἡ ἀγωγή ἀποτελεῖ προσωπικὴ ψυχικὴ σχέσι διδάσκοντος καὶ διδασκόμενου, βιοματικὴ καὶ συναισθηματικὴ μεταφορὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ πλούτου τοῦ πεπειραμένου πρὸς τὸν ἄπειρο. Δὲν ἔχει σχέσι μεγάλῃ μὲ τὸν ἐκφοβισμό, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη ὅμως νὰ προσφέρεται ὡς κίνητρο δημιουργίας καὶ νὰ μὴ καθίσταται ἐπακάλυμμα ἀδυναμίας ἢ νοσηρῶν ἀντιλήψεων.

★

Θὰ διαβάσατε τὴν εἰδησιὶς στὶς ἐφημερίδες γιὰ μιὰ γριούλα, ποὺ ἐγκατεστημένη στὸν Σάν Φραντσίσκο ἔδω καὶ σαράνταεπτὰ χρόνια ἐργάζεται σὲ πλυντήριο καὶ μὲ τὶς οικονομίες τῆς στέλνει τακτικὰ ἐμβάσματα στὴν ἰδιαιτέρην πατρίδα τῆς, τὰ Καλιφόρνια. Τελευταία ἔστειλε πάνω ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδες δολλάρια γιὰ νὰ «ξανακτισθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ ἀνεγερθῇ ἕνα μνημεῖο γιὰ τὰ παλληκάρια τῶν Καλιφόρνιαν, ποὺ σκοτώθηκαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς». Ὁ βασιλεὺς Παῦλος ἐτίμησε μὲ εἰδικὸ παράσημο τὴν πλύντρια ἀπὸ τὸ Σάν Φραντσίσκο.

Τὰ γεγονότα μιλοῦν μόνον τοὺς καὶ δὲν νομίζω ὅτι χρειάζονται σχόλια. Μονάχα τονίζουμε πὺς ἔχομε μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ τέτοια λαμπρὰ παραδείγματα ποὺ ἔχουν ἀφετηρία τους τὴν θυσία, τονίζουν τὸν πολιτισμὸ καὶ στηρίζουν καὶ μᾶς.

★

Ὁ κ. Βασ. Εὐθυμιάδης εἶναι γνωστὸς στοὺς παλαιότερους ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτίνων» ἀπὸ τὰ ἄρθρα ποὺ μᾶς ἔδωσε μεταφράζοντας τοὺς «Στοχασμοὺς» τοῦ Pascal.

Τώρα βλέπω σὲ βιβλίον μὲ τίτλον «Πασκάλ» ἀνανεωμένην ὅλη ἐκεῖνη τὴ λαμπρὴν προεργασία. Ὁ σ. μᾶς δίνει βιογραφικὰ στοιχεῖα, χρονολογικὰς πληροφορίες, καταχωρίζει τὶς σκέψεις τοῦ G. Grand πάνω στὸ φιλολογικὸ πρόβλημα, ποὺ προκαλεῖ ἡ ἐκδοσις τῶν στοχασμῶν, καὶ μεταφράζει τοὺς κυριώτερους στοχασμοὺς σύμφωνα μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ Grand.

Τὸ βιβλίον μ' ἄρεσε. Τὸ βρήκα καλογραμμένο, βαθύ, ἀπολαυστικόν. Οἱ «Στοχασμοὶ» ἀποτελοῦν ἀκένωτους κροννοὺς πνευματικῆς ἀνανεώσεως καὶ περισυλλογῆς. Ἐῖγε στὸν κ. Εὐθυμιάδη ποὺ μᾶς ἔδωσε μιὰ ἀξιόλογη μετάφρασι μὲ σοβαρώτατο σχολιασμό.

Θὰ κλείσω μὲ μιὰ σκέψιν τοῦ Grand, ποὺ εἶναι ἀξιοπρόσεκτη: «οἱ εἰδικοί τῆς γραφολογίας ἔσκυψαν πάνω σ' αὐτὸ τὸ γράφημα (τὸ χειρόγραφο τοῦ Pascal), ποὺ φαίνεται τόσο παράξενο στοὺς συγχρόνους ἀναγνώστες, καὶ δὲν μύρεσαν παρὰ τὰ θαυμάσιον τὸ ὕψος του, βρῆσκοντας συνάμα σ' αὐτὸ ἕνα δείγμα ἐνὸς χαρακτῆρα ἀπόλυτα ἰσορροπημένου καὶ ὑγιοῦς μὲ δυνατὴ καὶ πειθαρχημένη θέλησι, μὲ λεπτὴ αἰσθησι, διαλύοντας ἔτσι τὸν θρόλον ἐνὸς Pascal τρελλοῦ, θύματος ποὺ βασανίζεται ἀπὸ νοσηρῆς φαντασίας μὲ φρεναπάτες, ὅπως θέλησαν νὰ τὸν παραστήσουν οἱ φιλόσοφοι τοῦ 18ου αἰῶνα» (σ. 35).

δικαίου ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐξέτασις τῶν ἐννοιῶν τῆς γενικότητος καὶ τοῦ ἀφηρημένου τῶν νόμων. Δὲν εἶναι μόνον λόγοι σκοπιμότητος, ἀλλ' αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη, ὡς ἀρχή, ἐκείνου τὸ ὅποιον ἐπιβάλλει τὴν γενικότητα τῶν νόμων (σ. 63). Ἡ σημερινὴ πᾶν ἄλλο ἢ ζηλευτὴ κατάστασις τῆς νομοθεσίας καθιστᾷ ἐπικαίρους τὰς σχέσεις ἐπὶ τῆς ἀποφυγῆς τῶν ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους καλουμένων «νόμων ἐπ' ἀνδρῶν», τῶν περιφήμων «νόμων φωτογραφίας». Πάντως ὁμως χρειάζεται καὶ ἐδῶ ἡ σύνθεσις καὶ ἡ ὑποβολὴ τῶν ἀρχῶν τούτων ὑπὸ τῶν ἔλεγχον τῆς βασικῆς κατευθύνσεως τῆς ἐννόμου τάξεως. Ἡ ὑπαρξίς μεγάλου ἀριθμοῦ ἐιδικῶν ρυθμίσεων, αἱ ὁποῖαι παρεκκλίνουν τῶν γενικῶν τοιούτων, ἐπιφέρει ἀρρυθμίαν εἰς τὸ δίκαιον καθιστῶσα δυσχερῆ καὶ τὴν πλήρη γνῶσιν του καὶ τὴν ἐφαρμογὴν του. Αἱ ἐιδικαὶ ρυθμίσεις ὅμως δὲν ἀποτελοῦν καθ' ἑαυτὰς σμφοροάν, ἀλλ' ἐπιβάλλεται νὰ ἐρευνηθῇ, ἂν ἡ θεώρησις καὶ ἐπιμέλεια τοῦ καθόλου εἰς τὴν δόμησιν τοῦ δικαίου συμβιδιάζεται πρὸς τὴν θέσιν ἐιδικῶν νόμων προστατευόντων ἐιδικώτερα συμφέροντα ἐπὶ μέρος κοινωνικῶν τάξεων ἢ ἐιδικῶν κατηγοριῶν προσώπων (σ. 75). Ἐξ ἄλλου ἡ συστηματικὴ διάρθρωσις τοῦ δικαίου ἐπιβάλλει τὸ ἀφηρημένον τῶν κανόνων. Αἱ διατάξεις τοῦ νόμου καλύπτουν εὐρεῖς τομεῖς τοῦ νομικοῦ βίου καὶ μεγάλην ἐκτασιν βιοτικῶν σχέσεων (σ. 63). Ἡ περιπτωσιολογία εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ ἀφηρημένον τῶν κανόνων (σ. 83). Ἐξετάζει δὲ ὁ σ. τὸ σύστημα τῆς περιπτωσιολογικῆς ρυθμίσεως ὄχι μόνον εἰς τὸ δίκαιον καὶ τοὺς συγγρόνους καὶ ἀρχαίους κώδικας νόμων, ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἠθικὰ συστήματα. Ἐκτίθεται δὲ καὶ ἡ ὑπάρχουσα διαφορὰ μεταξὺ περιπτωσιολογίας καὶ παραδειγματολογίας.

Περαιτέρω σημειώομεν τὰς σχέσεις τοῦ σ. ἀναφορικῶς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ συστηματικοῦ στοιχείου εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν κανόνων τοῦ δικαίου, τὸ ὅποιον δὲν πρέπει νὰ ἀντιλαμβανώμεθα ἀπλῶς ὡς σύστημα ἐννοιῶν μὲ λογικὸν σύνδεσμον καὶ συνέλειαν, ἀλλὰ καὶ ὡς σύστημα ἀξιῶν καὶ σκοπῶν (σ. 111). Εἰς δὲ τὴν ἀπὸ συστήματος ἐρμηνείαν ἀνερχόμεθα ἐκ τῶν ἐπὶ μέρος κανόνων μέχρι τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, αἱ ὁποῖαι «ἐν ὀρθῇ ἐννόμῳ τάξει, ἀποτελοῦσιν ἀπαντάσματα καὶ ἀπορροὰς τῆς ιδέας τοῦ δικαίου» (σ. 115).

Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ τονισθῇ ἡ πλουσιωτάτη βιβλιογραφικὴ θεμελίωσις τῆς ἐργασίας. Καὶ αἱ ἀναπτύξεις τοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ αἱ παραπομπαὶ εἰς τοὺς συγγραφεῖς διακρίνονται ἀπὸ σαφήνειας, τάξιν καὶ ἀκριβείαν. Ἡ ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς εἶναι στενωπότη καὶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία πλουσίως ἀξιοποιεῖται. Δὲν εἶναι δὲ δυνατόν παρὰ νὰ σημειωθῇ ἡ γνωριμία μὲ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας (σ. 11, 22, 99), οἱ ὅποιοι, καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληνες, καρὸς εἶναι πλέον περισσότερον νὰ ἐξετασθοῦν καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς συμβολῆς τῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ δικαίου. Ἀντιλοῦνται συμπεράσματα ἐκ τῆς εἰκόνας τὴν ὁποῖαν ἐμφανίζει καὶ ἡ σημερινὴ φιλοσοφία, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐπιστήμαι, ὅπως ἡ ἱατρικὴ, ἡ φυσιολογία, ἡ βιολογία, ἡ ψυχολογία, πρῶγμα τὸ ὅποιον καθιστᾷ τὸ βιβλίον προσίτον καὶ ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον εἰς τὸν κύκλον τῶν νομικῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἐπιστήμονα. Οὕτω π.χ. σημειώομεν τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ψυχοσωματικῆς ἱατρικῆς (σ. 37) καὶ τῆς καλουμένης «ψυχολογίας τοῦ συνόλου» (Ganzheitspsychologie) (σ. 52). Τοῦτο ἀποτελεῖ ἕνα λόγον, διὰ τὸν ὅποιον ἡ προσθήκη ἐνὸς πίνακος πηγῶν καὶ συγγραφῶν, ὡς καὶ ἐνὸς εὐρετηρίου θεμάτων θὰ διηρκόλουν τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πλουσίου ὕλικου τῆς ἐργασίας.

Ἡ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ κ. Κουσουλάκου διέπεται ἀπὸ μίαν πνοὴν ἐνότητος. Ἡ ἐνότης προβάλλεται καὶ εἰς τὴν μέθοδον τῆς καθόλου ἀνθρωπίνης ἐρευνῆς καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν νομικῶν κανόνων. Τὸ ἀληθὲς δίκαιον ὡς μέρος καθολικῆς κοινωνικῆς τάξεως (σ. 32 σημ. 23), παρατηρεῖ ὁ σ. δὲν εἶναι μόνον μορφή, ἀλλ' εἶναι κατ' ἐξοχὴν οὐσία (σ. 20) πρῶγμα τὸ ὅποιον τὸ τοποθετεῖ ἐντὸς τοῦ ὅλου πλαισίου τῶν πνευματικῶν ἐφέσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐνότης εἶναι κάτι, τὸ ὅποιον ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἀναζητεῖ ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις. Ὁ νοῦς ὅσον ἐπεκτείνεται ἡ γνῶσις, τοσοῦτον μᾶλλον ἐπιποθεῖ τὴν ἀναγωγὴν εἰς μίαν «θεωρίαν τοῦ παντός». Αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ὅτι πρέπει νὰ προχωρῇ ἀπὸ τοῦ «χάους» εἰς τὸν «κόσμον», ἔτι περαιτέρω πρὸς τὴν ἐπέκεινα τῆς φύσεως κειμένην ἐνότητα, πρὸς τὸν Θεόν (σ. 24 σημ. 4).

Γ. Θ. Α.

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρόστη 14, Ἀθήναι (Τηλ. 35-023) — Θεσσαλονίκης: Ἀγ. Σοφίας 38. — Ἐπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατριδῆς, κατοικία Ἀριστοφάνους 10 Ἀθήναι (1). — Ἐτησίᾳ συνδρομὴ δρχ. 45, ἔξωτ. δολλ. 3, — Προστ. Τυπογραφείου Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομαχάλη 176. — Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.